

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΘ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΜΑΪΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 7

== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ λάβαρο καὶ ἡ σημαία τῶν χριστιανῶν. — Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἡ ἔσχατολογικὴ παγχρωμία. — Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Ἡ Γέννησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἀγιογραφίαν. — Δημοσθ. Σαβράμη, Ἡ παιδαγωγικὴ σημασία τῶν ἡμερολογίων τῆς Μητροπόλεως Γερμανίας. — Πρωτοπρ. Ἀντωνίου Ἀλεξίου, Οἱ αἰρέσεις εἰσβάλλουν... Ἡ Ἐκκλησία; — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Τὸ ζωντανὸ νερό. — Πρεσβυτ. Κ. Ν. Καλλιανού, Συμβολὴ στὴν ἱστορία τῆς Ἐπισκοπῆς Σκιάθου καὶ Σκοπέλου τὸν 18ο αἰώνα. — Ἀναστ. Τίγκα, Τὰ μαρτύρια τῶν χριστιανῶν ἐντὸς χαλκίνου βοός. — Ἐπίκαιρα. — Ευαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδήσεις, Γεγονότα. Ἀξιοσημεῖωτα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασοῦ 1 — Τηλ.
72.10.784 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Αθήναι.

ΤΟ ΛΑΒΑΡΟ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΙΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

Τὸ κήρυγμα περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ συνέχεια τῆς διακηρύξεως τῆς βιωματικῆς ἐμπειρίας τῶν Ἀποστόλων, ἡ ὁποία δημιουργήθηκε ἀπὸ ἀντομία καὶ ἀτηγόια: «Ὁ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἔθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν... ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν» (Ἀ' Ἰω. α' 1-3). Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰωάννης μαζί διεκήρυσαν μπροστὰ στὸ Συνέδριο: «Ὁὐ δυνάμεθα ἡμεῖς, ἃ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν» (Πράξ. δ' 20).

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ λάβαρο καὶ ἡ σημαία τῶν Χριστιανῶν, κάτω ἀπὸ τὴν πυχὴν τῆς ὁποίας πρέπει νὰ ἀγωνιζόμεθα καὶ νὰ ἀνακρινόμεθα: «Συνειάφημεν οὖν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσεὶ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. σι' 4) καὶ εἶσι «κατανήσωμεν εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν» (Φίλιπ. γ' 10). Πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ λάβωμε μέρος στὴ μεταμόρφωσι καὶ δόξα τοῦ Ἀναστάσιος. Ὅπως ἔχει γράψει ἐπιγραμματικῶς ὁ σεβαστὸς Καθηγητὴς κ. Ἰωάννης Καρμίρης, «ἐν τῷ ἀναστάσι δεδοξαμένῳ σώματι τοῦ Κυρίου συνανέστη νεοποιηθεῖσα καὶ ἀφθαρτισθεῖσα καὶ δοξασθεῖσα καὶ ἡ σωματικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου καθόλου..., ὡς καὶ πᾶσα ἡ συσπειρόμενη καὶ συνωδίνουσα μετὰ τοῦ πεσόντος ἀνθρώπου κτίσις... Πράγματι μετὰ τοῦ ἀναστάσιος «προϊοτικὸν ἐκ νεκρῶν» ζωοποιηθὲν συνανέστη καὶ ἐδοξάσθη καὶ πᾶν μέλος τοῦ μωτικῶν σώματός του καὶ γενικῶς συνανέστη δυνάμει καὶ δόξῃ ἡ ἀνθρωπότης» (Ἰω. Καρμίρης, Σύνοψις τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ὀρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1957, σ. 68). Κατὰ τοὺς πασχαλίους ἕμνους τῆς Ἐκκλησίας μας, «ἐκ... θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν», «θανάτω θάνατον πατήσας» καὶ ἐνδύσας «διὰ πάντους τὸ θνητὸν ἀφθαρσίας ἐμπρέπεια». Πράγματι ὁ Χριστὸς ἐγερεθεὶς ἐκ νεκρῶν ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο (Ἀ' Κορ. ιε' 20).

Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ζῆ ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τοῦ μωτηρίου τῆς Ἀναστάσεως. Μέσα στὴν Ἐκκλησία αὕτη οἱ πασχάλινοι κώδωνες ἀνηχοῦν χαρμόσυνα ὄχι μόνον τὴν πασχάλινὴν περιόδο ἕως τὴν Πεντηκοστή, ἀλλὰ καὶ ἕκαστη Κυριακὴ ὀλοκλήρου τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος. Μάλιστα καὶ ὁρθόδοξη τελεσιουργία τῆς Θείας Ἐυχαριστίας εἶναι καὶ ὁσίαν πασχάλινὴ λειτουργία, μέσα στὴν ὁποία πάλλεται καὶ σκιρτᾷ τὸ πνεῦμα τῆς πράξεως καὶ ζωῆς τῆς παλαιοχριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Κινητήρια δυνάμεις τῆς ἡταν ἀκριβῶς ἡ χαρὰ ἐκ τῆς ἐμπειρίας καὶ ἀπολύτου βεβαιώτητος περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

2. Η ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΓΧΡΩΜΙΑ

Τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου
κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Στὴν ὀρθόδοξη εἰκονογραφικὴ τέχνη ἡ χρῆσις τῶν δύο ἀντιθέτων χρωμάτων, τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μαύρου, εἶναι ἐλάχιστη. Ἡ ὀρθόδοξη ἀγιογραφία ὄχι μόνον δὲν περιορίζεται στὴν ἀντίθεση τῶν δύο χρωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπερβαίνει μετὰ τὴν χρῆσις ὄλων τῶν χρωμάτων τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος, γεγονός που συντελεῖ ὥστε τὸ ἀποτέλεσμα — μιὰ εἰκόνα ἢ ἕνας ἀγιογραφημένος ναός — νὰ ἀποτελεῖ μιὰ χρωματικὴ πανδασία.

Ἡ ὑπέρβαση ἀκριβῶς αὐτὴ τῶν δύο ἀντιθέτων χρωμάτων καὶ ἰδιαίτερα ἡ χρῆσις τῆς παγχρωμίας ἔχει ἐσχατολογικὸ χαρακτήρα. Μετὰ ἄλλα λόγια, μετὰ τὴν ὑπέρβαση τῶν δύο ἀντιθέτων χρωμάτων — τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μαύρου — ἐκφράζεται ἡ ὑπέρβαση τῆς ἀντίθεσης τοῦ φωτός καὶ τοῦ σκότους που χαρακτηρίζει τὴ γήϊνη φάση τῆς Ἰστορίας. Καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, μετὰ τὴν χρῆσις τῆς πολυχρωμίας συμβολίζεται ἡ ἀνέσπερη καὶ ἀχρονὴ Ἡμέρα τῆς Αἰωνιότητος, που θὰ ἀναστῆσει στὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, μετὰ τὴν ὀριστικὴ Νίκη καὶ τὸ θρίαμβο τοῦ Φωτός ἐναντίον τοῦ σκότους. Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψη τὴν «καινὴ κτίσις», τὸν «καινὸν οὐρανὸν καὶ τὴν καινὴν γῆν», που κατὰ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Χριστοῦ προσδοκοῦμε ὡς χριστιανοὶ (Β' Πέτρ. γ' 13), τὴν παρουσιάζει ὡς μιὰ ὁμορφὴ καὶ πολύχρωμη πραγματικότητα.

Στὴ σχετικὴ περιγραφή (κα' 18-20), εἰδικότερα, ἀναφέρεται ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι μιὰ τέλεια καὶ ἰδανικὴ πολιτεία, ἡ ὁποία θὰ εἶναι θεμελιωμένη σὲ πολύχρωμους πολύτιμους λίθους, οἱ πύλες τῆς μαργαριταρένιας, τὰ τεῖχη τῆς διαμαντένιας καὶ ὅλα τὰ κτίρια οἰκοδομημένα μετὰ καθαρὸ χρυσάφι. Συγκεκριμένα στὸ κείμενο τῆς Ἀποκάλυψης ἀναφέρονται οἱ ἑξῆς πολύτιμοι λίθοι: τὸ ἀστραφτερὸν διαμάντι (Ἰάσπις), τὸ γαλάζιον ζαφείρι (σάφειρος), ὁ πολύχρωμος χαλκηδών, τὸ χρυσοπράσινον σμαράγδι (σμάραγδος), ὁ καφετὶ σαρδόνυξ, τὸ θαυμάκιον σάρδιον, ὁ χρυσαφένιος χρυσόλιθος, ὁ γαλανοπράσινος θήρυλλος, τὸ κοκκινωπὸν τοπάξι (τοπάξιον), ὁ χρυσοπράσινος χρυσόπρασος, ὁ πρασινωπὸς ὑάκινθος καὶ ὁ θαθύχρωμος ἀμέθυστος. Ἡ πολυχρωμία ἐπομένως τῆς ὀρθόδοξης εἰκονογραφίας

δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀντανάκλαση καὶ ἀνταύγεια τῆς πολυχρωμίας τῶν πολύτιμων λίθων τῆς ἐσχατολογικῆς «καινῆς κτίσεως».

Μετὰ τὸν τρόπον αὐτό, ἡ ὀρθόδοξη εἰκονογραφία μεταβάλλει τὸν ναὸ — ἐδῶ καὶ τώρα — σὲ «καινὴ κτίσις». Ὁ ὀρθόδοξος ναὸς γίνεται φανέρωσις τῆς Βασιλείας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐσχατολογικὴ αὐτὴ πανδασία τοῦ φωτός καὶ τῶν χρωμάτων ἔρχεται ἔτσι σὲ ἀπόλυτη συμφωνία μετὰ τὴν ἐξαγγελία τοῦ λειτουργοῦ, ὁ ὁποῖος στὴν ἑναρξὴ τῆς Θ. Λειτουργίας ἐκφωνεῖ: «Ἐὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Τὰ χρώματα, ἐξάλλου, ἀνάλογα μετὰ τὴν ἀτμόσφαιρα που δημιουργοῦν, χωρίζονται σὲ θερμὰ καὶ ψυχρά. Τὰ θερμὰ χρώματα εἶναι ἡ ὄχρα, τὸ κεραμιδί, ἡ σιέννα (μῆζ) καὶ ἡ ἄμπρα (καφέ). Τὰ ψυχρὰ χρώματα εἶναι τὸ πράσινον, τὸ μπλέ, τὸ ἰώδες (μῶθ) καὶ τὸ ἀνοιχτὸ κόκκινον.

Τὰ θερμὰ χρώματα δημιουργοῦν μιὰ θερμὴ ἀτμόσφαιρα, ἐλύκουν καὶ συγκινοῦν τὸν θεατὴ. Ἐνῶ, ἀντίθετα, τὰ ψυχρὰ χρώματα δημιουργοῦν ἕνα ψυχρὸ καὶ ἀδιάφορο κλίμα, που ἀπωθεῖ καὶ ἀφίνει τὸν θεατὴ ἀμέτοχο καὶ ἀδιάφορο. Ἡ ὀρθόδοξη εἰκονογραφικὴ τέχνη χρησιμοποιοῦ καὶ τὰ θερμὰ καὶ τὰ ψυχρὰ χρώματα, γιὰ νὰ περιγράψει καὶ ἐκφράσει ἀντίστοιχες πνευματικὲς καὶ πραγματικὲς καταστάσεις.

Ἔτσι, τὰ θερμὰ χρώματα στὴν ὀρθόδοξη ἀγιογραφία χρησιμοποιοῦνται γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἀγαθότητα, τὴν ἀπλότητα, τὴν ἀφελότητα καὶ γενικὰ τὴν κατάστασις τῆς ἐν Χριστῷ εἰρήνης καὶ ἀγιότητος. Γι' αὐτὸ καὶ μετὰ τὰ χρώματα αὐτὰ ζωγραφίζονται συνήθως τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν Ἁγίων, τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀνακαινισμένης φύσεως, ὅπως π.χ. τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ, ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα, καθὼς καὶ τὰ διάφορα κτίρια. Μετὰ τὸν τρόπον αὐτό ἡ ὀρθόδοξη εἰκονογραφία ἐκφράζει τὸ πνεῦμα τῆς οικειότητος καὶ τῆς υἰοθεσίας (Ῥωμ. η' 15), τὴ θερμότητα τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀγάπης που χαρακτηρίζει «τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς ἡμῶν» (Ἰωάν. 6' 16). Γι' αὐτὸ καὶ μέσα στὸν εἰκονογραφημένον ναὸ οἱ πιστοὶ αἰσθάνονται ὅτι ἐρίσκονται στὸ σπῆτι τοῦ Θεοῦ Πατρὸς. Ὅτι δὲν εἶναι

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 107 τοῦ ὑπ' ἀρ. 0 6 τεύχους

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΑΝ*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΠΑΥΛΟΥ ΑΘΑΝΑΤΟΥ

2. Ο ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΚΟΜΙΑΣ.

Ἐν τῷ Ἱερῷ, ἐπίσης, τὴν Γέννησιν δηλοῖ καὶ ἡ προσκομιδὴ, ἡ δομικὴ κατασκευὴ τῆς ὁποίας εἶναι κατ' ἀναπαράστασιν τοῦ Σπηλαίου. Εἰς τὴν κόγχην τῆς προθέσεως εἰκονίζεται πάντοτε ἡ Σύλληψις τῆς Γεννήσεως. Ἐνίοτε, εἰκονίζεται καὶ ἡ «Ἄκρα Ταπεινωσις», τὴν αὐτὴν ἔννοιαν, μετὰ τῆς Γεννήσεως, ἔχουσα. Ἀμφότερα τὰ ἐν λόγῳ θέματα ἀποτελοῦν τοὺς κυριωτέρους σταθμούς τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Κυρίου καί, τό-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 109 τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 τεύχους.

πιὰ «ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολιταὶ τῶν Ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ» (Ἐφεσ. 6' 19). Οἱ εἰκόνες ἄλλωστε τῶν Ἁγίων τοὺς περιβάλλουν μὲ τόση ἀγάπη καὶ στοργή. Σὲ κανένα ἴσως ἄλλο γήινο χῶρο δὲν ἐκφράζεται τόσο πραγματικὰ ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ ἀλληλοδοξία μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅσο στὸν ἱερό χῶρο τῶν ὀρθόδοξων ναῶν.

Τὰ ψυχρὰ ἐξάλλου χρώματα χρησιμοποιοῦνται γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὸ ἀντίθετο καὶ γενικὰ τὸ ἐχθρικό περιβάλλον τοῦ κόσμου τούτου. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ τὰ ψυχρὰ χρώματα (μπλε ἢ πράσινο), ζωγραφίζονται κυρίως τὸ θάθος (ὁ κάμπος), πάνω στὸν ὁποῖο εἰκονίζονται τὰ πρόσωπα τῶν Ἁγίων ἢ οἱ παραστάσεις τῶν διαφόρων περιστατικῶν τῆς ἱερῆς ἱστορίας. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ ἐκφράζεται ἡ μεγάλη ἀλήθεια, ὅτι τὰ γεγονότα τῆς Θείας Ἀποκάλυψης συνέβησαν «ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ» καὶ ὅτι οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας ἐζησαν καὶ ἀγωνίσθησαν «ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ» (Μάρκ. 16' 38). Τὸ μήνυμα δὲ εἶναι προφανές: οἱ Χριστιανοὶ καλοῦνται καὶ αὐτοὶ νὰ διώσουν τὸ μυστήριον τῆς Θείας Οἰκονομίας, ἀγωνιζόμενοι «ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ», ὅπως καὶ οἱ Ἅγιοι ἀδελφοὶ τους τῶν προηγουμένων γενεῶν...

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τῆ γενικῆ αὐτῆ σημασίας τῶν χρωμάτων, στὴν ὀρθόδοξη ἀγιογραφία, κάθε χρῶμα ξεχωριστὰ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἔχει τὴ δική του θεολογικὴ σημασιολογία.

Τὸ χρῶμα ποὺ δεσπόζει καὶ κυριαρχεῖ στὴ χρωματικὴ κλίμακα τῆς ὀρθόδοξης εἰκονογραφίας εἶναι ἀσφαλῶς τὸ κεραιδί. Τὸ χρῶμα αὐτό, τὸ πιὸ θερμὸ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα, ἐκφράζει τὴν ἀποφασιστικότητα,

σον ἡ Γέννησις ὅσον καὶ ἡ Ἄκρα Ταπεινωσις, δηλοῦν τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὴν ταπεινωσιν καὶ τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ δι' ἡμᾶς. Εἰς τὴν προσκομιδὴν ὑπάρχει, ἀκόμη, ἡ μεταλλικὴ ἀπεικόνισις τοῦ Μεγάλου Ἀστέρος τῆς Γεννήσεως, τιθεμένου ἄνωθεν τοῦ Ἄμνου τὴν ὥραν ποὺ ὁ Ἱερεὺς ἐπαναλαμβάνει τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου: Καὶ «ἐλθὼν ὁ ἀστὴρ ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον... μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ...».

Εἰς τὴν τελετουργικὴν πράξιν τῆς Προθέσεως, ἡ προσφορά, ἐξ ἧς κόπτεται (βγαίνει) ὁ Ἄμνος, εἶναι ἡ

τὴν ἀγωνιστικότητα, τὴ δύναμη τῆς ἀγάπης καὶ τῆς θυσίας. Εἶναι τὸ σύμβολο τῆς Νίκης, τῆς Ἀνάστασης καὶ τῆς αἰώνιας Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Εἰδικότερα, στὶς παραστάσεις τῶν ἁγίων Μαρτύρων, τὸ κεραμιδι χρῶμα συμβολίζει τὸ αἷμα καὶ τὴν προσωπικὴ θυσία τοῦ εἰκονιζόμενου Μάρτυρα τῆς πίστεως.

Τὸ ἰώδες (μπλε) ποὺ εἶναι ψυχρὸ χρῶμα (σύνθεση τοῦ μπλε καὶ κόκκινου) ἐκφράζει τὴ λύπη, τὸ πένθος καὶ τὸν θάνατο. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ χρῶμα αὐτὸ χρησιμοποιεῖται σὲ σκηνὲς μαρτυρίου, πάθους καὶ θανάτου. Γενικὰ ἡ Ἐκκλησία χρησιμοποιεῖ τὸ ἰώδες χρῶμα στὴν ἐνδυματολογία καὶ χρωματολογία τῆς πένθιμης περιόδου τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς.

Ἡ ὀρθόδοξη εἰκονογραφικὴ τέχνη χρησιμοποιεῖ καὶ τὸ χρυσό. Τὸ χρυσὸ ὅμως στὴν ὀρθόδοξη ζωγραφικὴ δὲν χρησιμοποιεῖται ὡς χρῶμα, ἀλλ' ὡς πολυτιμο μέταλλο, ὅπως δηλαδὴ εἶναι (σὲ φύλλα χρυσοῦ). Μὲ χρυσὸ καλύπτεται συνήθως τὸ θάθος τῶν δεσποτικῶν καὶ θεομητορικῶν παραστάσεων, ὅπως π.χ. τοῦ Παντοκράτορα, τῆς Πλατυτέρας, τοῦ ἔνθρονου Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας στὸ εἰκονοστάσιο τοῦ ναοῦ κ.λπ. Στὶς παραστάσεις αὐτὲς ὁ χρυσὸς συμβολίζει τὴν ἀκτινοβολία καὶ τὴ λάμψη τῆς θεϊκῆς δόξας. Στὶς ἄλλες εἰκόνες ὁ χρυσὸς συμβολίζει τὸ οὐράνιο μεγαλεῖο καὶ τὴν κατάσταση τῆς θέωσης τῶν Ἁγίων στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ τὴν ἐσχατολογικὴν μεταμόρφωση καὶ ἀνακαίνιση τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Στὴν τελευταία αὐτῆ περίπτωση ὁ χρυσὸς συμβολίζει τὴν τελειότητα καὶ ἀπόλυτη καθαρότητα τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖο στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ ἀντανაკλᾷ καὶ θὰ ἀκτινοβολεῖ τὸ φῶς τῆς αἰώνιας δόξας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

προσφορά τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἥτις γεννᾷ, δίδει, τὸν Υἱὸν τῆς — Ἀμνὸν — διὰ τὴν ἐτοιμαζομένην ἀναίμακτον Θυσίαν. «Ἡ σφραγίδα μὲ τὶς λέξεις «Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ» εἶναι ὁ «ἀμνός», ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ γεννήθηκε ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ὑπεραγία Θεοτόκου καὶ προσφέρθηκε θυσία γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ τὴν προσφορά — αὐτὴν — «εἰς τύπον τῆς πανυμνήτου Θεοτόκου πιστῶς δεχόμεθα καὶ δοξάζομεν», καθὼς ἀπὸ τὴν ὑπεραγία Θεοτόκου γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἔτσι ἀπὸ τὴν προσφορά δαίνει ὁ ἀμνός γιὰ τὴν ἀναίμακτη θυσία»⁶⁸.

Τέλος ἡ λειτουργικὴ Ἀπόλυσις τῆς Προθέσεως καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶναι ἡ ἰδία μὲ τὴν Ἀπόλυσιν τῆς Ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, «... ὁ ἐν Σπηλαίῳ Γεννηθεὶς καὶ ἐν φάτνῃ ἀνακλιθεὶς Χριστός, ὁ Ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν...».

3. Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΜΝΟΛΟΓΙΑΝ*

Θαυμασίως ἐξημενεῖται ἡ Γέννησις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Ἀγιογραφίαν, ὡς ἔγινεν ἀρκούντως κατανοητὸν ἐκ τῶν ἐν τοῖς πρόσθεν ἀναφερομένων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὕμνολογίαν. Ἦτο ἄλλωστε φυσικόν, οἱ δύο μεγαλύτεροι σταθμοὶ τοῦ ἐπιγείου ἔργου τοῦ Θεοανθρώπου νὰ προκαλέσουν τὸ ζωηρόν καὶ ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον τῶν χριστιανῶν. Ὅπως ἡ Ἀνάστασις, ἔτσι καὶ ἡ Γέννησις ἀναφέρεται εἰς τοὺς πλέον ὠραιότερους συμβολισμοὺς εἰς τὰ τροπάρια τῶν Χριστουγέννων.

Ἰκανὸν χρόνον πρὸ τῆς Ἑορτῆς ἡ Ἐκκλησία ἀναγγέλλει εἰς τοὺς πιστοὺς τὸ Μέγα Γεγονός, διὰ νὰ δοθῇ ὁ χρόνος εἰς αὐτοὺς διὰ τὴν δέουσαν ψυχικὴν τῶν ἐτοιμασίαν. «Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε. Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε. Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε...». Τὸν ἕναστρον οὐρανὸν μὲ τὸν Μέγα Ἀστέρα τῆς Γεννήσεως, τὴν δοξολογίαν τῶν Ἀγγέλων καὶ τὴν ἐπὶ γῆς παρουσίαν τοῦ Θεοῦ Βρέφους τονίζει τὸ α' τροπάριον τῶν Καταβασίῶν. Οἱ χριστιανοὶ καλοῦνται νὰ ἀκούσουν τὴν φωνὴν τῶν Ἀγγέλων, νὰ ἐκκαθάρουν ἑαυτοὺς, νὰ ὑψωθοῦν ἀπὸ τὴν ὕλην καὶ τὴν ἁμαρτίαν καί, ἀφήγοντες τὰ φθοροποιὰ πάθη, νὰ δεχθοῦν τὸν δι' ἡμᾶς γεννηθέντα Σωτῆρα Χριστόν.

Ὁ δ' ὕμνος τῶν Καταβασίῶν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἄχρονον γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς καὶ εἰς τὴν ἐν χρόνῳ αὐτοῦ γέννησιν ἐκ τῆς Ἁειπαρθένου Μαρίας. «Τῷ πρὸ τῶν αἰῶνων ἐκ Πατρὸς γεννηθέντι ἀρρευστῶς Υἱῷ καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ Παρ-

θένου, σαρκωθέντι ἀσπόρως, Χριστῷ τῷ Θεῷ βοήσωμεν...». Ἰδιαιτέραν δὲ ἐντύπωσιν προκαλεῖ ἡ ε' καταβασία, ἣτοι ὁ εἰρμὸς τῆς ε' ὠδῆς, «Θεὸς ὢν εἰρήνης, Πατὴρ οἰκτιρῶν, τῆς Μεγάλης Βουλῆς σου τὸν Ἄγγελον, εἰρήνην παρεχόμενον, ἀπέστειλας ἡμῖν...». Ὁ ὕμνος εἶναι ἀπὸ τὴν θαυμασίαν καὶ ἀκριβῆ προφητείαν τοῦ Ἡσαίου. «Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱός, καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὄμου αὐτοῦ. Καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μεγάλης Βουλῆς Ἄγγελος, Θαυμαστός Σύμβουλος, Θεὸς Ἰσχυρός, ἔξουσιαστής, Ἄρχων εἰρήνης, Πατὴρ τοῦ Μέλλοντος Αἰῶνος...».

Προεορτίως οἱ ὕμνοι ἀναφέρονται γενικῶς εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, παραλείπονται δὲ ἀναφοραὶ εἰς τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα - θέματα τῆς Γεννήσεως, Ἄγγελοι, Μάγοι, Ἀστὴρ κ.λπ. «Χαίρει πᾶσα ἡ γῆ. Ἴδου Χριστὸς ἐγγίξει, ἐν Βηθλεὲμ ἀποικτικόμενος. Θάλασσα εὐφράνθητι. Προφητῶν ἔμιλε σκίρτησον, τὴν ἔκδασιν θεώμενος σήμερον τῶν σῶν λόγων. Πάντες ἀγάλλεσθε Δίκαιοι». Ἀναφέρονται δὲ προεορτίως σποραδικῶς καὶ αἱ προφητεῖαι καὶ τὰ ἄλλα θέματα τῆς Γεννήσεως. Ἐγγιζούσης δὲ τῆς Ἑορτῆς, οἱ ὕμνοι ἀναφέρονται ὁλονὲν καὶ περισσότερον εἰς ὅλα τὰ θέματα τῆς Γεννήσεως. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν τῆς Ἑορτῆς οἱ ὕμνοι δοξολογοῦν μετ' εὐφροσύνης τόσον τὸ Θεῖον Βρέφος, ὅσον καὶ τὰ λοιπὰ θέματα τῆς Γεννήσεως, ἣτοι τὴν Θεοτόκον, τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς Μάγους, τὸν Ἰωσήφ, τὸ Σπήλαιον, τὴν Φάτνην, κ.λπ. «Ὅ... συνέχων τὰ πάντα, δι' εὐσπλαχνίαν ἄφατον, ἐκ Παρθένου γεννᾶται, καὶ σπαργανούται ὡς βρέφος, ἐν Σπηλαίῳ καὶ φάτνῃ, ἀλόγων ἀνακλίνεται...» «...σπεύσωμεν εἰς αὐτοῦ προσκύνησιν μετὰ μάγων...». «Ἵμνον πιστοὶ προσάξωμεν τῇ Παρθένῳ Μαρίας... ὅθεν μάγοι σὺν δώροις, μετὰ Ἀστέρος δράμιε σὺν ἡμῖν προσκυνῆσαι. Ποιμένες δὲ ἐκδοῆσαι σπεύσατε σὺν Ἀγγέλοις, τῷ τικτομένῳ Δόξα Σοι, ἐν σπηλαίῳ καὶ φάτνῃ».

Οἱ ὕμνοι τῆς Ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἐγκαταλείπουν πλέον τὴν γενικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰδικὴν ἀναφορὰν εἰς τὰ συμβάντα τῆς Γεννήσεως καὶ συγκεντρῶνται εἰς τὴν ἐνδοτέραν καὶ θειοτάτην σημασίαν αὐτῆς καὶ ἐξαίρουν τὴν θεολογικὴν πλευρὰν τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Τὸ Ἄρρητον Μυστήριον, κείμενον ὑπεράνω τῆς συμβατικῆς λογικῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰκονίζεται ποιητικώτατα εἰς τοὺς ὕμνους τῆς Ἑορτῆς ἀπὸ τὴν ἱεράν κάλαμον τῶν ἁγίων ὕμνογράφων μὲ θρησκευτικότητα καὶ θαθεῖαν κατάνυξιν καὶ ἀποφατικὴν θεολογίαν. «Ἔ τῶν ὑπὲρ νοῦν, καὶ ἀρρήτων μυστηρίων, τίκτεται Θεός, ἐπὶ γῆς δι' εὐσπλαχνίαν, τὴν δουλικὴν εἰκόνα, ἑαυτῷ περιθέμενος, ὅπως τῆς δουλείας ἀφαρπάσῃ...» τοὺς εἰς Αὐτὸν πιστεύοντας.

(Συνεχίζεται)

68. Μητροπ. Κοζάνης Διονυσίου, «Ἡ θ. Λειτουργία», σ. 270.

* Τὰ χωρία τῆς παραγράφου αὐτῆς εἶναι ἐκ τῶν ὕμνων τῆς Ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, Μηναῖον Δεκεμβρίου, σελ. 199-211.

Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρος Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολωνίας

Ὅποιος εἶχε καὶ ἔχει τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσει συστηματικὰ τὴν ἐξέλιξη τῶν Ἡμερολογίων τῆς Μητροπόλεως τῆς Γερμανίας, πού κυκλοφοροῦν στὴν ἀρχὴ κάθε καινούργιου χρόνου, διαπιστώνει ἕνα πολὺ σημαντικό χαρακτηριστικὸ αὐτῶν τῶν Ἡμερολογίων. Τὸ ὅτι δηλαδὴ ἔχουν μεταβληθεῖ σὲ μιὰ πολὺτιμη συμβολὴ στὴν ἐλληνορθόδοξη ἀγωγή τῶν Ἑλλήνων πού ζοῦν στὴν Γερμανία. Τοῦτο γίνεται καὶ ἐφέτος αἰσθητὸ μὲ θάσση τὸ καινούργιο Ἡμερολόγιο, τὸ ὁποῖο περιέχει, μεταξύ τῶν ἄλλων, εἴκοσι πέντε σελίδες πού ἀποτελοῦνται ἀπὸ δώδεκα μικρὰ ἄρθρα πού ἀσχολοῦνται μὲ θέματα πού ἀφοροῦν τὴν θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου γενικὰ καὶ τὴν ὀρθόδοξη διάσταση αὐτῆς τῆς ζωῆς εἰδικά.

Τὸ πρῶτο ἄρθρο ἔχει ὡς θέμα τὴν προσευχὴν, τονίζοντας ὅτι ἡ προσευχὴ εἶναι ἡ ἐνέργεια ἐκείνη, μὲ τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν ἰδιαιτέρη τιμὴ καὶ τὸ ἐξαιρετικὸ προνόμιο νὰ ἔρχεται σὲ σχέση καὶ ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεό, τόσο στίς δυσάρεστες ὥσο καὶ στίς εὐχάριστες ἡμέρες τῆς ζωῆς του. Στὸ δεύτερο ἄρθρο διαβάζουμε ὅτι ἡ συμμετοχὴ τοῦ ὀρθοδόξου πιστοῦ στὴν δημόσια λατρεία καὶ μάλιστα στὴν θεία λειτουργία, κατὰ τίς Κυριακὰς καὶ ἑορτές, εἶναι βασικὸ τοῦ καθήκοντος. Τὸ τρίτο δὲ ἄρθρο συντελεῖ στὴν συνειδητοποίηση τοῦ ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἡ ἀπλὴ καὶ τυπικὴ ἔνταξη τοῦ πιστοῦ στὴν Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ζωντανὴ σχέση, ὅπως συμβαίνει στὸ κλῆμα καὶ τὴν ἄμπελο, γιὰ νὰ ἀποθεῖ ἡ σχέση αὐτὴ ἀποδοτικὴ καὶ καρποφόρα.

Θέμα τοῦ τέταρτου ἁρθροῦ εἶναι τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου καὶ ταυτόχρονα ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ τῆς αἰσιοδοξίας, τῆς ἐλπίδας καὶ τῆς σωτηρίας γιὰ τὸν χριστιανό. Προσφέρει τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς νίκης καὶ εἶναι ἡ θάσση καὶ τὸ θεμέλιο τῆς χριστιανικῆς πίστεως, γιὰτὶ χωρὶς τὸ γεγονός τῆς Ἀναστάσεως γκρεμίζεται ὅλο τὸ οἰκοδόμημα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ πίστη στὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι τὸ θέμα τοῦ πέμπτου ἁρθροῦ, ὅπου διαβάζουμε ὅτι ἡ πίστη εἶναι μὲν δῶρο τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐπιβάλλεται ὅμως μὲ βία στὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος νὰ δεχθεῖ

αὐτὸ τὸ δῶρο. Μετὰ τὴν ἐλεύθερη ἀποδοχὴ τῆς πίστεως φωτίζονται οἱ νοητικὲς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ὀδηγηθεῖ μὲ ἀσφάλεια στὸν Θεό. Γιατὶ ἡ πίστη εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ συνδεθοῦμε μὲ τὸν Θεὸ καὶ τίς θεῖες ἀλήθειες.

Τὸ ἕκτο κεφάλαιο ἀσχολεῖται μὲ τὴν μετάνοια, ἐνῶ τὸ ἕβδομο προσπαθεῖ νὰ δείξει στοὺς Ἑλλήνες πού ζοῦν στὴν Γερμανία ὅτι τὰ ναρκωτικὰ εἶναι μεγάλη πηγή, δεδομένου ὅτι ἡ διάδοσις καὶ ἡ χρῆσις τους εἶναι ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ὑπόστασις τοῦ ἀτόμου, τῆς οἰκογένειας καὶ τῆς κοινωνίας. Δύναμις καὶ ψυχικὴ ἀντοχὴ, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει καὶ νικήσει ὁ ἄνθρωπος τὰ ναρκωτικὰ, μπορεῖ νὰ ἀντλήσει ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν Τριαδικὸ Θεό. Ἐτσι ὁ ἄνθρωπος θὰ κατορθώσει νὰ γίνῃ κύριος καὶ ὄχι δούλος τῶν παθῶν του καὶ θὰ πετύχει νὰ κατευθύνῃ καὶ νὰ προσδιορίσει τὴν φύσιν του, ἀντὶ νὰ κατευθύνεται καὶ νὰ προσδιορίζεται ἀπὸ τὰ πάθη του.

Τὸ ὄγδοο κεφάλαιο εἶναι ἀφιερωμένο στὴν Θεοτόκο. Τονίζει δὲ ὅτι ἡ Θεοτόκος ἔχει σπουδαία θέση στὴν δημόσια λατρεία καὶ τὴν προσωπικὴ ζωὴ τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν. Γιατὶ ἡ ἀειπάρθενος Μαρία ἔλαβε τὴν εὐλογία καὶ τὴν τιμὴ νὰ γεννήσει τὸν υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταστῇ Θεοτόκος. Τὸ ἕνατο δὲ κεφάλαιο, πού ἀσχολεῖται μὲ τὸ νόημα τοῦ Σταυροῦ στὴ ζωὴ μας, τονίζει ὅτι ὁ ζωηφόρος Σταυρὸς μᾶς δείχνει τὴν ὑπερβολικὴ ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι τὸ θέμα τοῦ δέκατου κεφαλαίου, ὅπου διαβάζουμε ὅτι ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία θεωρεῖ βασικὴ ὑποχρέωσις τοῦ πιστοῦ τὴν ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Γιατὶ ἡ ὠφέλεια, πού προέρχεται ἀπὸ τὴν τακτικὴ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εἶναι πολὺ σπουδαία διότι ἔτσι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ τροφοδοτεῖται, ἀναζωογονεῖται, ἐνισχύεται καὶ καρποφορεῖ.

Τὸ ἐνδέκατο κεφάλαιο ἀσχολεῖται μὲ τὴν χριστιανικὴ οἰκογένεια, τονίζοντας ὅτι ἡ φροντίδα τῶν γονέων εἶναι νὰ δώσουν στὰ παιδιὰ τους χριστιανικὴ ἀνατροφὴν, γιὰ νὰ ἀποκτήσουν ἐσωτερικὰ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ στηρίγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἀντλοῦν τὴν δύναμίν τους γιὰ μιὰ ἐνάρετη ζωὴ. Ἡ οἰκογένεια εἶναι τὸ κύτταρο τῆς κοινωνίας, τὸ δέντρο, πού δίνει τοὺς

ΟΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΕΙΣΒΑΛΛΟΥΝ... Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ;

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

γ) Θρησκευτικὰ σωματεῖα

Σύμφωνα μὲ τὴ Γερμανικὴ νομοθεσία, ὅπως ἀναλύεται στὴν «Ἐκθεσὴ» τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἀθλητισμοῦ τοῦ κράτους τῆς Βάδης-Βυρτεμβέργης, οἱ ἀρμόδιες Ἀρχὲς μποροῦν νὰ διαλύσουν θρησκευτικὰ σωματεῖα, πὺ προσκρούουν στὴ συνταγματικὴ τάξη.

Συνταγματικὴ τάξη σημαίνει ἐδῶ τὴν τάξη ἐκείνη, πὺ μὲ ἀποκλεισμὸ κάθε βίαιης καὶ αὐθαίρετης κυριαρχίας, συνιστᾷ νόμιμο πολιτειακὴ κυριαρχικὴ τάξη, μὲ βάση τὴν αὐτοδιάθεση τοῦ λαοῦ, σύμφωνα μὲ τὴ θέληση τῆς πλειοψηφίας, τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἰσότητα. Ἡ ἐλεύθερη δημοκρατικὴ τάξη θεωρεῖται τὸ ἀντίθετο τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ κράτους, πὺ προσβάλλει τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια καὶ καταπατεῖ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἰσότητα.

δ) «Αἰρέσεις» καὶ ὑγεία

Κατὰ τὴν Ὑπουργικὴ «Ἐκθεσὴ» στὴν ὁποία ἀναφερόμαστε, ἡ δραστηριότητα τῶν νέων «αἰρέσεων» γίνεται ὑποπτη στὴν περίπτωσι θεραπευτικῶν προσφορῶν. Ἐδῶ ἐφαρμόζεται ὁ νόμος γιὰ τὴν ἄσκηση θεραπευτικοῦ ἐπαγγέλματος πὺ προβλέπει εἰδικὴ ἄδεια στὴν περίπτωσι πὺ οἱ θεραπευτὲς δὲν εἶναι γιατροί. Ὁ νόμος αὐτὸς (Heilpraktikergesetz) ἀποσκοπεῖ στὴν προστασία τῶν ἀσθενῶν, ὡστε νὰ μὴ πέφτουν στὰ χέρια ἀνθρώπων ἀνίδεων, ἀντὶ νὰ καταφεύγουν στὸ γιατρό. Στὶς ἀπαγορεύσεις τοῦ νόμου ἐμπέπει κάθε δραστηριότητα γιὰ γνωμάτευσι, θεραπεία ἢ ἀνακούφισι ἀπὸ ἀσθένειες, πόνους ἢ σωματικὲς βλάβες καὶ γενικὰ κάθε τι πὺ στὸν ἀσθενῆ δημιουργεῖ τὴν ἀντίληψι πὺς ἀποσκοπεῖ στὴ θεραπεία τοῦ ἢ στὴν ἀνακούφισι του.

ε) Ἐπιχειρήσεις

Πολλὲς «αἰρέσεις» καὶ παραθρησκευτικὲς ὁργανώσεις δραστηριοποιοῦνται στὸν τομέα τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐδῶ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία ὁ τρόπος πὺ διατίθενται τὰ κέρδη, κατὰ πόσον δηλαδὴ ἐξυπηρετοῦν θρησκευτικὸς σκοποὺς τῆς ὁργάνωσις ἢ ὄχι.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 121 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

Ἐπίσης πρέπει νὰ ἐρευνηθεῖ ἂν αὐτὸς πὺ ἀσχεῖ τὴν δραστηριότητα ἔχει τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις πὺ προβλέπονται γι' αὐτὴν ἀπὸ τὸ νόμο καὶ κατὰ πόσο ἐκπληρώνονται οἱ ὑποχρεώσεις πὺ ἀναφέρονται σὲ φορολογικὰ ζητήματα καὶ σὲ ζητήματα κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων. Ἐξετάζεται ἐπίσης ἂν στὰ πλαίσια τῆς δραστηριότητος προκαλοῦνται ἀξίопοινες πράξεις, λόγου χάρις σωματικὲς βλάβες, παραβίασι τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἐξαναγκασμοί, ἀπάτη κ.ο.κ.

στ) Ποινικὰ ἀδικήματα

Ἡ γερμανικὴ νομοθεσία δὲν δίνει τὴ δυνατότητα γενικῆς καταδίκης μιᾶς παραθρησκευτικῆς ἢ αἰρετικῆς ὁργάνωσις γιὰ μόνο τὸ λόγο ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ τῆς ὑπόστασι κρατεῖται μυστικὴ ἢ ἐπειδὴ ἐπιβάλλει στὰ μέλη τῆς τυφλὴ ὑποταγή. Ἡ διαδικασία ἐναντίον τῶν ὁργανώσεων αὐτῶν γιὰ ποινικὲς παραβάσεις μπορεῖ νὰ κινηθεῖ μὲ παρέμβασι ἄλλων πολιτειακῶν Ἀρχῶν ἢ καὶ ἰδιωτῶν. Ἐδῶ ἀποκοτοῦν ἐνδιαφέρον πληροφορίες πρῶν ὀπαδῶν, ὀμάδων πρωτοβουλίας γονέων ἢ ἐπὶ μέρους οἰκογενειῶν καὶ ἐντεταλμένων γιὰ θέματα αἰρέσεων.

1. Ἀπειλὴ ἐναντίον τῆς ζωῆς.

Εἶναι ἤδη γνωστὲς περιπτώσεις κατὰ τὶς ὁποῖες θρησκευτικὲς κοινότητες προέτρεψαν μέλη τους στὴν αὐτοκτονία. Τὸ 1978 ὁ «μεσσίας» τῆς αἵρεσις «Ναὸς τοῦ Λαοῦ» Jones ὠδήγησε στὴ Guayana 912 ὀπαδοὺς στὴν ὀμαδικὴ αὐτοκτονία. Γνωστὲς ἐπίσης εἶναι καὶ οἱ περιπτώσεις αὐτοκτονίας ὀπαδῶν τῆς «Ἀνάστα Μάργκα». Καὶ στὴ χώρα μας εἶχαμε περιπτώσεις αὐτοκτονιῶν ὀπαδῶν διαφόρων αἰρέσεων.

Ἐδῶ τίθεται πλέον τὸ ζήτημα κατὰ πόσον ἡ συμμετοχὴ μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο στὴν «ἀπόφασι» αὐτοκτονίας ἐνὸς ἄλλου εἶναι πράξι ἀξίοποινη. Πρέπει ἀκόμη νὰ ἐξετασθεῖ ἡ περίπτωσι ἄρνησις παρρηχῆς βοήθειας, λόγω τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, ὅπως καὶ ἡ περίπτωσι πὺ ἡ «ἀπόφασι» πάρηχε στὸ «πνευματικὸ κλίμα» πὺ διαμορφώθηκε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ὀμάδες αὐτές.

Σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα πὺ παρατίθενται στὴν

καρπούς τοῦ στὴν Ἐκκλησία, τὴν πατρίδα, τὴν κοινωνία. Γι' αὐτὸ χρειάζεται μεγάλη προσοχὴ καὶ προστασία.

Στὸ τελευταῖο —διωδέκατο— κεφάλαιο, πὺ εἶναι ἀφιερωμένο στὰ Χριστούγεννα, διαβάζουμε ὅτι κατὰ τρόπο πὺ εἶναι ἀκατάληπτος στὸν ἄνθρωπο γεννήθηκε ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν Παρ-

θένο Μαρία. Ὁ Θεὸς Λόγος προσλαμβάνει τὴν ἀνθρώπινη φύσι γιὰ νὰ λαμπρύνει τὸ «κατ' εἰκόνα», νὰ μᾶς ἐλευθερώσει ἀπὸ τὴν φθορά, νὰ μᾶς καλέσει στὴν θεογνωσία καὶ νὰ μᾶς θεοποιήσει. Κατὰ τὸ χαρμόσυνο αὐτὸ γεγονός τῆς σωτηρίας ὁ πιστὸς ὀφείλει νὰ ὀδηγηθεῖ μὲ τὴ σκέψι τοῦ στὴν φάτι τῆς Βηθλεὲμ γιὰ νὰ δοξάσει, μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους, τὸν γεννηθέντα Χριστό, ὅπως προτρέπει καὶ ἡ Ἐκκλησία μας.

«Έκθεση» του Υπουργείου τής Βάδης - Βυρτεμβέργης διαπιστώθηκε πώς ή έπαφή με κάποιες παραθρησκευτικές οργανώσεις από μέρους άτόμων που είναι άσταθ ή άρρωστα, θα μπορούσε να ενισχύσει την τάση αυτοκτονίας. Οι τεχνικές διαλογισμού κάποιων ομάδων οδηγούν άτομα με κάποια ψυχική προδιάθεση σε φαντασιώσεις και άλλες ψυχικές διαταραχές μέχρι και τής αυτοκτονίας.

2. Σωματικές βλάβες.

Υπογραμμίζεται ακόμη πώς οι ψυχο-τεχνικές, που είναι σε χρήση σε πολλές ομάδες (Meditations-training, Auditing κ.ά.) μπορούν να δημιουργήσουν ψυχικές διαταραχές, ιδιαίτερα σε άτομα με κάποια προδιάθεση. Ο κίνδυνος γίνεται μεγαλύτερος αν οι τεχνικές αυτές εφαρμόζονται χωρίς την παρουσία εκπαιδευμένων ψυχο-θεραπευτών. Κατά την άποψη του Υπουργείου Πολιτισμού και Άθλητισμού τής Βάδης - Βυρτεμβέργης, ή διαφήμιση προσφοράς (θεραπευτικής) βοήθειας για ασθένειες ή ή ανάληψη θεραπευτικής άγωγής από μέρους μη ειδικού προσώπου μπορεί να αποτελέσει αξιόποιο πράξη με βάση το σχετικό νόμο (Heilpraktikengesetz) και τις διατάξεις για την «διαφήμιση στον τομέα τής θεραπευτικής».

3. Έξαναγκασμός.

Κατά την «Έκθεση» τής Βάδης - Βυρτεμβέργης υπάρχει διάχυτη ή αντίληψη πώς «αίρέσεις» και παραθρησκευτικές οργανώσεις, κατά τον προσηλυτισμό όπαδών ή για την συγκέντρωση χρημάτων για λογαριασμό τής ομάδας με ειδικές «μεθόδους» και με εξαπάτηση ακυρώνουν την ικανότητα για «έλευθερο αυτοπροσδιορισμό» και την ελευθερία τής βούλησης.

Έτσι εξηγείται γιατί προσήλυτοι παραχωρούν τα περιουσιακά τους στοιχεία άμέσως μετά την προσχώρησή τους στην ομάδα ή καταβάλλουν τεράστια ποσά για την παρακολούθηση σεμιναρίων.

4. Άπάτη.

Σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία, το στοιχείο τής άπάτης υπάρχει στην περίπτωση που μια παραθρησκευτική οργάνωση, κατά την συλλογή δωρεών ή στις υποσχέσεις για «παροχή υπηρεσιών» δέν είναι ειλικρινής. Όταν δηλαδή αποκρύπτει τη νομική ύπόσταση ή τις άληθινές διασυνδέσεις της. Λόγου χάρη όταν ίσχυρίζεται ψευδώς πώς αποτελεί οργάνωση κοσμοθεωριακά ουδέτερη. Το φαινόμενο αυτό αποτελεί σχεδόν κανόνα για τις θεοσοφικές, νεογνωστικές και άλλες οργανώσεις που πληθαίνουν και στη χώρα μας.

5. Έκμετάλλευση.

Έχει διαπιστωθεί πώς πολλές από τις λεγόμενες «ψυχο-λατρείες» προσφέρουν σεμινάρια σε άστρονομικές τιμές. Τα σεμινάρια αυτά («κιμακώνονται» με αντίστοιχη αύξηση του ποσού που πρέπει να καταβληθεί για την παρακολούθησή τους.

Έδώ πρέπει ιδιαίτερα να εξετασθεί ή περίπτωση τής έμμετάλλευσης προσώπων έλαττωμένης κριτικής ικανότητας ή και ή περίπτωση κατά την όποια ή ικανότητα αυτή έξουδετερώνεται με τις πρακτικές των ομάδων αυτών.

6. Άλλες παραβάσεις.

Πρέπει ακόμη να γίνει λόγος για τις περιπτώσεις ομάδων (π.χ. «Τα παιδιά του Θεού» ή ή «Οικογένεια τής Άγάπης») που οδηγούν νσαρά κορίτσια στην πορνεία, με σκοπό τον προσηλυτισμό νέων ανθρώπων ή και τον χρηματισμό τής ομάδας. Έδώ πρέπει να εξετασθούν και περιπτώσεις άνηλικων, που έξωθούνται σε σεξουαλικές πράξεις, όπως και ή έίσχυση τής πορνείας.

Σε άλλες περιπτώσεις παρόμοιες ομάδες κατευθύνουν τους όπαδούς τους σε αξιόποιο συμπεριφορά άπέναντι στο καθήκον τής διαπαιδαγώγησης των παιδιών, π.χ. παραχωρούν το καθήκον αυτό στην οργάνωση ή και συγκατατίθενται να μεταφερθούν μικρά παιδιά σε κοινόβια στο έξωτερικό.

7. Ναρκωτικά.

Σε μια τουλάχιστον περίπτωση άποδείχθηκε στη Γερμανία ένώπιον δικαστηρίου (Landgericht Ravensburg, 7.1.1985) ότι όπαδος τής «Άνάντα Μάργκα» έλαβε έντολή από ήγετικό μέλος τής οργάνωσης να μεταφέρει από την Ίνδία στο Δυτικό Βερολίνο άρκετά γραμμάρια χασίσι και να τα διαθέσει εκεί για να ενισχύει οικονομικά την οργάνωση.

8. Ψευδής ένοχοποίηση, συκοφαντία.

Σαν στόχος τίθενται εδώ πρώην «άδελφοί» και όσοι τολμήσουν να άσκήσουν κριτική έναντίον των παραθρησκευτικών οργάνωσης. Άξίζει να μεταφέρουμε κατά λέξη το κείμενο του Γερμανικού Υπουργείου Πολιτισμού και Άθλητισμού τής Βάδης-Βυρτεμβέργης, ώστε να μη μπορεί κανείς να μάς κατηγορήσει για ύπερβολή:

«Είναι προφανές ότι έπί μέρους μέλη κοινοτήτων προσπαθούν με κατευθυνόμενες μεθόδους άνάκρισης, με ένοχλήσεις και έκφοβισμό να κλείσουν το στόμα όπαδών που άποστάτησαν καθώς και συνεργατών τής δημόσιας διοίκησης και των Έκκλησιών, που άσκούν έναντίον τους ιδιαίτερη κριτική.

» Σε έπί μέρους περιπτώσεις, μέλη των κοινοτήτων κατηγορήθηκαν για ψευδή ένοχοποίηση (§ 164 StGB), για διάδοση κακών φημών και συκοφαντιών (§§ 186, 187, StGB) και άπασχόλησαν καταδιωκτικές Άρχές και δικαστήρια.

» Διαπιστώθηκαν ιδιαίτερα κομπάνιες τηλεφώνου και παρόμοιες δραστηριότητες, που στόχευαν σε πρόσωπα, τα όποια πήραν κριτική θέση, προκειμένου να τα δυσημίσουν και να τα «μαυρίσουν» στον κοινωνικό τους περίγυρο (άπδειξίεις βλ. στο Βούλευμα τής Εισαγγελίας Μολάχου, 24.4.1986, σ. 29).

(Συνεχίζεται)

ΤΟ ΖΩΝΤΑΝΟ ΝΕΡΟ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὸ νερό καὶ ἡ σημασία του

Εἶναι πρόσφατη σχετικὰ ἡ εἰδήση πού ἔγραψαν οἱ ἐφημερίδες γιὰ τὴ μὴ προσέλευση στὶς κάλπες τῶν ἐκλογῶν τῆς 8ης Ἀπριλίου ὄλων τῶν κατοίκων ἐνὸς χωριοῦ τοῦ νομοῦ Ἡμαθίας, σὲ ἐνδειξη διαμαρτυρίας, γιὰτὶ δὲν εἶχε ληφθεῖ κανένα μέτρο ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους στὶς καταγγελίες τους, «ὅτι κάτοικοι τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ ἔχουν τοποθετήσει διακλάδωση στοὺς ἀγωγούς ὑδρεύσεως καὶ ἀφαιροῦν ποσότητα ὕδατος μὲ ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία πολλῶν προβλημάτων, τόσο στὴν ὑδρευση τῶν οἰκιῶν τους ὅσο καὶ στὴν ἀρδευση τῶν ἀγρῶν τους».

Τέτοιου τύπου διαμάχες καὶ ἐριδες δημιουργοῦνται μεταξὺ κρατῶν μὲ παραδείγματα πολὺ κοντινὰ μᾶς στὴν Βόρεια Ἑλλάδα. Παλαιότερα μάλιστα εἶχε ἀποδειχθεῖ ἄριστο μέσο ἐκπορθήσεως πόλεων ἢ στέρξης, ὄχι μόνο τῆς τροφοδοσίας ἀλλὰ κυρίως τῆς ὑδρεύσεως. Ἀνατριχιαστικὰ ἀκόμα ἤχοῦν στ' αὐτιά μας πληροφορίες γιὰ δηλητηρίαση τοῦ συστήματος ὑδρεύσεως σὲ συγκεκριμένες περιοχὲς θαλασινῶν χωρῶν πρὸς ἐξαναγκασμὸ τους γιὰ ὑποχωρήσεις στὴ διεκδίκηση δικαιομάτων γιὰ ἐλευθερία. Ἄν καὶ ὄχι πάντα ἐκδικητικὰ καὶ ἠθελήμενα, ἡ μόλυνση θαλασσῶν καὶ ποταμῶν ἀποτελεῖ ἐπιθετικὴ πράξη καὶ ἔγκλημα ἐναντίον τῆς ζωῆς.

Γιατί, ἂς μὴ ξεχνᾶμε: «τὸ νερὸ εἶναι ζωὴ». Κι ὄλοι μᾶς στεκόμαστε μὲ δέος στὸν πραγματικὸ κίνδυνο μιᾶς λειψυδρίας καὶ ξηρασίας πού ὀφείλεται στὶς ἐλάχιστες βροχοπτώσεις τῶν τελευταίων μηνῶν. Μὲ ἀγωνία, τώρα πού ξεφύγαμε ἀπὸ τὸ ἄγχος τῶν ἐκλογῶν, παρακολουθοῦμε τὸ τέλος τῶν δελτίων εἰδήσεων πού ἀφορᾶ στὴν πρόγνωση τοῦ καιροῦ. Δὲν βρίσκουμε οὔτε μαργαρίτα γιὰ νὰ παίξουμε παραλλαγμένο τὸ γνωστὸ παιχίδι: «Θὰ βρέξει, δὲν θὰ βρέξει;». Γνωρίζουμε πολὺ καλὰ τί μπορεῖ νὰ σημαίνει ἡ ἀνομβρία γιὰ μιὰ περιοχὴ, γιὰ μιὰ χώρα, γιὰ μιὰ ἡπειρο. Τὸ φάσμα τῆς Ἀφρικῆς στέκεται «πρὸ τῶν πυλῶν». Δὲν διψοῦν μόνον οἱ ἄνθρωποι, διψοῦν ἢ γῆ καὶ τὰ ζωντανά.

Ἵδρογόνο δύο ὀξυγόνο (H₂O)

Μιὰ θρύση, ἓνα ποτήρι: δὲν χρειάζεται τίποτε περισσότερο γιὰ νὰ ἐξαλείψει τὴ δίψα μᾶς. Δὲν περνᾶει οὔτε μιὰ μέρα πού νὰ μὴ χρησιμοποιήσουμε τὸ νερό. Πηγὴ ζωῆς καὶ ἀνανεώσεως μᾶς ζωογονεῖ καθημερινά. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τοῦ ὀφείλουν τὴ ζωὴ. Τὸ νερὸ, εἶναι ζ ω ἢ, ὅπως ἀναφέραμε.

Τὸ νερὸ εἶναι ἐπίσης κ ί ν η σ η. Ἄλλοτε σιγανή, ἄλλοτε γρήγορη, διασχίζει τὸ τοπίο μᾶς, τίς περισσότερες φορές χωρὶς νὰ γίνεταὶ ἀντιληπτό. Ἐν τούτοις ἢ δυνάμη του εἶναι τέτοια πού μερικὲς φορές καταστρέφει τὰ πάντα στὸ πέρασμά του. Στὴ φύση τὸ νερὸ ἀκολουθεῖ ἓνα κύκλο. Βρίσκεται παντοῦ: στοὺς ὠκεανούς, τίς θάλασσες, τίς λίμνες, τίς δεξαμενές, τοὺς ποταμούς, τὰ ρυάκια, πάνω στὴ γῆ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ, ὑπὸ τὴ μορφή πάγου, ὑπόγειων στρωμάτων, ἢ καὶ ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα.

Ἡ γῆ μᾶς ἀριθμεῖ περίπου ἐνάμισυ τρισεκατομμύριο κυβικὰ μέτρα ὕδατος, πού καλύπτουν πάνω ἀπὸ τὰ τρία τέταρτα τῆς ἐπιφάνειας τῆς γῆς. Δὲν εἶναι λοιπὸν καθόλου περίεργο νὰ χαρακτηρίζουν τὴ γῆ ὡς τὸν «γαλάξιο πλανήτη». Προφανῶς ὑπάρχει περισσότερο νερὸ ἀπ' ὅ,τι χρειάζεται. Δυστυχῶς, τὸ 97 στὰ ἑκατὸ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος εἶναι ἄμυρὸ, ἔτσι δὲν ἀπομένει παρά μόνο 3 στὰ ἑκατὸ γλυκὸ νερὸ. Τρία στὰ ἑκατὸ, ἀπὸ τὰ ὅποια πρέπει νὰ ἀφαιρέσουμε τὸ νερὸ πού ἔχει παγεῖ ὑπὸ τὴ μορφή πάγου καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ νερὸ πού περιέχεται στὴν ἀτμόσφαιρα. Μόνο ἓνα μικρὸ ποσοστὸ τῶν 0,6 στὰ ἑκατὰ αὐτοῦ τοῦ γλυκοῦ νεροῦ προρίζεται πραγματικὰ γιὰ τὴν κατανάλωση. Αὐτὸ βρίσκεται στὰ ὑπόγεια στρώματα ἢ στοὺς ποταμούς καὶ τίς λίμνες. Ἐνα, δηλαδή, ἐλάχιστο ποσοστὸ πού μᾶς ὑποχρεώνει νὰ εἴμαστε φειδωλοὶ ὡς πρὸς τὴν κοινὴ μᾶς περιουσία. Ἐν εἶδει συνθήματος θὰ μπορούσαμε νὰ προτάξουμε τὸ μήνυμα: «τὸ πόσιμο νερὸ, πηγὴ κάθε ζωῆς»¹.

Βαθιὰ ἀνθρώπινη ἀνάγκη

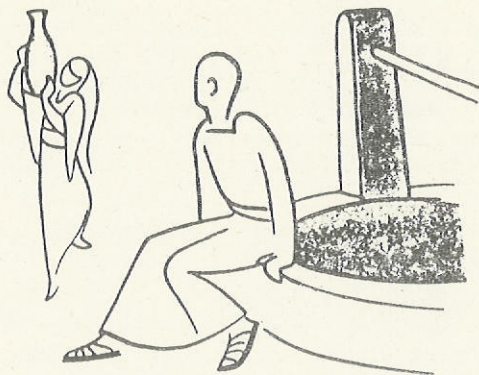
Νὰ θυμηθοῦμε μόνο μὲ πόση λαχτάρα ζητοῦσε ὁ

πλούσιος όταν θρυσκόταν πιά στον άδη από τον Άβραάμ να τον ελεήσει στέλγοντας τον φτωχό Λάζαρο «να θουτήξει την άκρη του δακτύλου του σε νερό και να θροσίσει τη γλώσσα του, γιατί υπέφερε μέσα σ' αυτή τη φλόγα» (Λουκά ιστ' 24).

Ο ίδιος ο Κύριος ταυτίζεται με τους διψασμένους και ανταμείβει ανάλογα όσους Τόν ξεδίφασαν στο πρόσωπο εκείνων (Ματθαίου κε' 34-35) ή ξεδίφασαν τους μαθητές δίνοντάς τους ένα ποτήρι νερό στο όνομά Του (πρβλ. Μάρκου θ' 41).

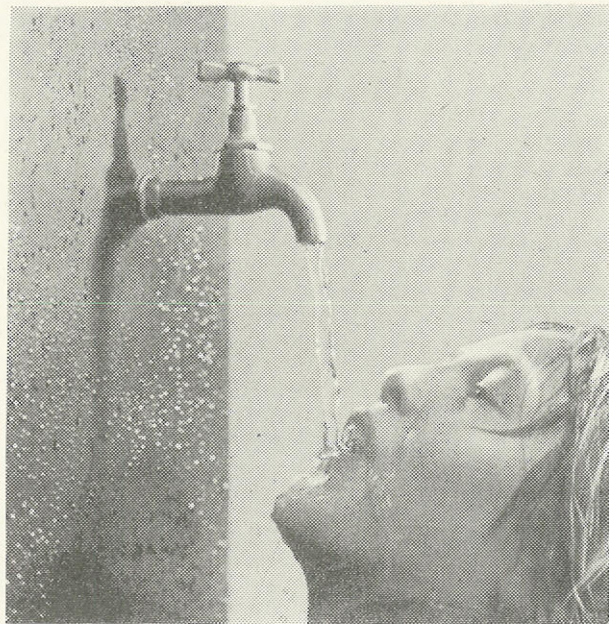
Ο ίδιος ο Κύριος έγκωσε αυτή τη βαθιά ανθρώπινη ανάγκη και πάνω στο Σταυρό και είπε «διψώ» (Ίωάννου ιθ' 28· πρβλ. τον Ψαλμό κα' 16 «ή γλώσσα μου κεκόλληται τῷ λάρυγγί μου»), αλλά και όταν, «κεκοπιακώς έκ της όδοπορίας», κάθισε κοντά στο πηγάδι του Ίακώβ και ζήτησε από τη Σαμαρείτιδα να του δώσει να πιει νερό: «δός μοι πιειν» (Ίωάν. δ' 7).

Μετά από αυτή την παράκληση ακολουθήσε ο περιφνημος εκείνος διάλογος του Ίησού με τη γυναίκα που διαβάζουμε στο ευαγγελικό ανάγνωσμα της Κυριακής της Σαμαρείτιδος (Ίωάννου δ' 5-42). Βέβαια οι όροι αντιστρέφονται σύντομα. Αυτός που δεν είχε άντλημα και στεκόταν μπρός σε βαθύ πηγάδι θά ήταν ο χορηγός ύδατος που όποιος τό έπινε δεν θά διψούσε ποτέ πιά (δ' 14). Γι' αυτό και ο Ίησους άργότερα, την τελευταία ήμέρα της έορτής της σκηνοπηγίας, φώναξε δυνατά: «εάν τις διψά, έρχέσθω προς με και πιτέτω» (Ίωάννου ζ' 37· πρβλ. Άποκάλυψη κα' 6 και κδ' 17).

«Δός μοι πιειν».

Απόηχος της πορείας στην έρημο ή έορτή της σκηνοπηγίας θύμιζε την έλλειψη νερού που είχε αισθανθεί τότε ο λαός και τη βαθιά δίψα που απέριεε. Γι' αυτό ο Ίησους «έκραξε» για ν' άκουστεί, και τότε, και τώρα στην έρημιά των πόλεων: «ό διψών έρχέσθω» (Άποκάλυψη κδ' 17).

—«Πās ό πίνων έκ του ύδατος τούτου διψήσει πάλιν ός δ' άν πΐη έκ του ύδατος ού έγώ δώσω αυτό, ού μη διψήση εις τον αιώνα, αλλά τό ύδωρ ό δώσω αυτό γενήσεται εν αυτό πηγή ύδατος άλλομένου εις ζωήν αιώνιον».

—«Κύριε, δός μοι τούτο τό ύδωρ, ίνα μη διψώ μηδέ έρχωμαι: ένθάδε άντλείν» (Ίωάννου δ' 13-15).

Δίψα για ζωή

Ο Ίησους, όμως, δεν καλύπτει μόνο τη δίψα μας για νερό, καλύπτει τη βαθιά μας πείνα και **δ ί ψ α χ ι ά ζ ω ή** και δικαιοσύνη, θεραπεύει κάθε μας ανάγκη. "Ας θυμηθούμε μόνο πόσο έκφραστικά διατυπώνει αυτή την αλήθεια ένας σύγχρονος Γέροντας, ό γέρον Ίωσήφ:

«Δέν γνωρίζεις ότι ό Ίησους γίνεται ενί εκάστηθω θεραπεία πάσης ανάγκης; "Ηγουν τροφή τῷ πεινώντι, τῷ διψώντι ύδωρ, ύγεία τῷ άσθενει, ένδυμασία τῷ γυμνητεύοντι, φωνή εις τούς ψάλλοντας, τῷ εύχομένῳ πληροφορία και τοίς πάσι τά πάντα εις σωτηρίαν;»².

Στήν αναστάσιμη αυτή περίοδο που διανύουμε ως κρατήσουμε βαθιά ριζωμένη μέσα μας αυτή την πεποίθηση!

1. Τά στοιχεία που αναφέρονται στα αποθέματα νερού στον πλανήτη μας έλήφθησαν από τό ύπ' αριθ. 6) 1990 φυλλάδιο των Βελγικών Ταχυδρομείων που κυκλοφορήθηκε με άφορμή γραμματόσημο αφιερωμένο στην «Βελγική Έταιρεία Υδάτων». Η φωτογραφία που κοσμεί τό άρθρο μας προέρχεται από τό ίδιο φυλλάδιο. Τό σκίτσο με τον Ίησού και τη Σαμαρείτιδα θρυσκόται στη σ. 223 της Καινής Διαθήκης, έκδοση της Βιβλικής Έταιρείας, "Ο χ ι μ ο ν ά χ α μ ε ψ ω μ ε ι...", Άθήνα 1975.

2. Γέροντος Ίωσήφ, "Έκφρασις μοναχικής έμπεριρίας, Άγιον Όρος, Έκδ. Ί. Μονής Φιλοθέου, 21981, σ. 167.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΣΚΙΑΘΟΥ ΚΑΙ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΤΟΝ 18ο ΑΙΩΝΑ

(Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σημειωμάτων τοῦ Κώδικος 2203
τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος)

Τοῦ κ. Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ, Πρεσβυτέρου

Α. Τὰ δεκαπέντε σημειώματα, τὰ ὁποῖα στὴ συνέχεια δημοσιεύουμε, προσέρχονται ἀπὸ τὸν χρο Κώδικα 2203 (suppl. 203) ποῦ βρίσκεται στὴν Ἐθνικὴ μας Βιβλιοθήκη καὶ περιέχει ἐκτὸς αὐτῶν, τὸ Ἱερὸν Ψαλτήριον καὶ Τριαδικοὺς Ὑμνοῦς¹.

Ἡ δημοσίευση τῶν σημειωμάτων αὐτῶν κρίθηκε ἀναγκαία, ἐπειδὴ τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ τυγχάνουν νὰ εἶναι πηγὴ ἀνεκδότων εἰδήσεων, σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἐπισκοπῆς Σκιάθου καὶ Σκοπέλου τὸν 18ο αἰ., ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἱστορία τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ², ποῦ βρίσκεται στὴ Χώρα τῆς Σκοπέλου.

Οἱ γραφεῖς καὶ συντάκτες τῶν σημειωμάτων εἶναι δύο καὶ μάλιστα ἐπώνυμοι. Πρόκειται δηλ. γιὰ τὸν Ἐπίσκοπο Σκιάθου καὶ Σκοπέλου Ματθαῖο Σισμάνη ποῦ ἔγραψε τὰ ὑπ' ἀρ. 13-15 σημειώματα καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ γίνῃ λόγος στὴ συνέχεια, καθὼς καὶ γιὰ τὸν Πρωτοσύγκελλο τῆς Ἐπισκοπῆς αὐτῆς ἱερομόναχο Ἀνανία, ποῦ ἔγραψε τὰ ὑπ' ἀρ. 1-12 σημειώματα. Δυστυχῶς οἱ εἰδήσεις ποῦ ἔχουμε γιὰ τὸν ἱερομόναχο αὐτὸν εἶναι πολὺ πενιχρές. Ἔτσι, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σημειώματα αὐτὰ ποῦ ἔγραψε, τὸν συναντοῦμε νὰ ὑπογράψῃ ὡς μάρτυρας στὰ 1753, σὲ μίαν δικαιοπραξίαν πωλήσεως ἐνὸς οἰκοπέδου στὰ Λιαδρόμια³. Ὅπως δὲ μᾶς πληροφορεῖ κι ὁ ἴδιος, στὴ θέση τοῦ Πρωτοσυγγέλλου εἶχε ἀπὸ τὸ 1714

μέχρι τὸ 1759 (σημ. ἀρ. 2). Μετὰ ἀγνοοῦμε τι ἀπέγινε.

Στὴ Σκόπελο μέχρι σήμερα διασώζεται τὸ τοπωνύμιο, «στοῦ Ἀνανία» ἢ «Ἀνανιά». Νὰ ὑποθέσουμε, ἄραγε, ὅτι ἔχει κάποια σχέση μὲ τὸν ἱερομόναχο αὐτόν;

Β. Τὸ περιεχόμενο τῶν σημειωμάτων εἶναι ποικίλο καὶ ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον. Ἔτσι, πολλὰ ἀπ' αὐτὰ κεντρικὸς τους θέμα ἔχουν τὴν, ἀπὸ μέρους τῶν Ἐπισκόπων Κλήμεντος καὶ Διονυσίου, μέριμνα, γιὰ τὴν ἀνακαίνιση τοῦ ναοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Μητροπολιτικοῦ δηλ. ναοῦ τῆς Σκοπέλου. Ἄλλα πάλι εἶναι προσωπικὰ σημειώματα τοῦ Ἐπισκόπου Ματθαίου καὶ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου, ἐνῶ δὲν ἀπουσιάζουν καὶ τὰ χρονικὰ σημειώματα, ποῦ μᾶς πληροφοροῦν γιὰ πενιές, μίαν κακοκαιρία καὶ μίαν ἐκλειψὴ τοῦ ἡλίου.

Γ. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκδοση τῶν σημειωμάτων θεωροῦμε σωστὸ νὰ δώσουμε τίς παρακάτω ἐπεξηγήσεις, γιὰ κατατοπισμὸ τοῦ ἀναγνώστη.

1. Τὰ κείμενα παρουσιάζονται κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ καὶ μὲ ἀρίθμηση. Ἐπίσης σημειώνεται καὶ τὸ φύλλο τοῦ κώδικα ὅπου ὑπάρχει τὸ πρωτότυπο.

2. Τὰ κριτικὰ σημεία ποῦ χρησιμοποιήσαμε γιὰ τὴν ἐκδοση τοῦ κειμένου εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α. Μέσα σὲ διπλὲς κάθετες γραμμὲς ||...|| τοποθετήσαμε τὰ μεταγενέστερα σημειώματα, ποῦ ἔχουν παρεμβληθεῖ στὰ κείμενα τοῦ Πρωτοσυγγέλλου Ἀνανία.

β. Τίς βραχυγραφίαι ἀναλύσαμε μέσα σὲ παρενθέσεις (...) ἐνῶ,

γ. σὲ διπλὲς ἀγκύλες [[...]] τοποθετήσαμε τὰ διαγεγραμμένα ἀπὸ τοὺς γραφεῖς τμήματα.

Τέλος, δ. μέσα σὲ ἀγκύλες μεταγράψαμε τοὺς ἀριθμοὺς τῶν χρονολογιῶν κλπ. ἀπὸ ἐλληνικοὺς σὲ ἀραβικοὺς [1,2,3...].

3. Ἡ ὀρθογραφία παραμένει ὅπως καὶ στὸ πρωτότυπο· τὸ μόνο ποῦ ἀλλάξαμε εἶναι τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν προτάσεων ἢ τῶν κυρίων ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα γράψαμε κεφαλαία.

4. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ θεωροῦμε ὑποχρέωση νὰ εὐχαριστήσουμε θερμὰ τὴν ὑπεύθυνο τοῦ τμήματος χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τὸ Μορφωτικὸ Ἰδρυμα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τὰ Γ.Α.Κ.

1. Τὸ χειρόγραφο αὐτό, ποῦ εἶναι διαστ. 210×145 ἐκ. καὶ φέρει 283 φ.φ., ἔχει γραφεῖ τὸ ἔτος 1587. Αὐτὸ μᾶς πιστοποιοῦν τὰ δύο σημειώματα ποῦ βρίσκονται στὰ φ. 278β καὶ 279α, ἀντίστοιχα καὶ μᾶς πληροφοροῦν: τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιογράφου, «Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ | Γρηγορίου ὁ πόνος», καθὼς καὶ τὴ χρονολογία ποῦ τὸ ἔγραψε «Ἐγράφη ἐπὶ ἔτους ζ'ε' ἰνδ. ιε'» δηλ. ἐγράφη τὸ ἔτος 7095 ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἢ τὸ / ἔτος 1587 ἀπὸ Χριστοῦ.

Ἐνα ἄλλο μεταγενέστερο σημείωμα, γραμμένο ἀπὸ τὸν Πρωτοσύγκελλο Ἀνανία, τὸ ὁποῖο ἔχει ἐπικολληθεῖ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἐξωφύλλου τῆς σταχώσεως, ἀπέναντι δηλ. ἀπὸ τὸ φ. 1α, μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὸν ἀρχικὸ κτήτορα τοῦ χροῦ, ποῦ ἦταν ὁ ναὸς τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, στὴ Σκόπελο. «Τὸ παρὸν ψαλτήριον εἶναι τῆς Ἐπισκοπῆς τοῦ Χ(ριστοῦ) καὶ ὅποιος τὸ ἀποξενώσει εἴη τοῦ ἀναθέματος».

Ἐὸ κώδικας αὐτός, ποῦ ἔχει σταχθεῖ ἀπὸ ξύλο καὶ δέρμα καὶ φέρει ἐντυπα κοσμήματα, ἀποκτήθηκε ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τὸ 1904, «ἐξ ἀγορᾶς Μάμουκα».

2. Γιὰ τὸ ναὸ τοῦ Χριστοῦ βλ. Π. Λαζαρίδης, Μεσαιωνικὰ Θεσσαλίας - Σποράδων, Ἀρχαιολ. Δελτ. τ. 19(1964) Χρον. Π σ. 280-281. Ἀδ. Σάμψων, Ναοὶ καὶ Μοναὶ εἰς τὴν νῆσον Σκόπελον, Ἀθῆναι 1974 σ. 34-38.

3. Περιοδ. «ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ» τ. Θ' (1986) σ. 210.

καὶ ὅλους ὅσοι βοήθησαν, ὥστε νὰ γραφεῖ ἡ μελέτη αὐτή.

Δ. Τὰ κείμενα τῶν σημειωμάτων:

1. (φ. 1β) || 'Ἐπὶ ἔτους ||, ἀψκέ' [1725] || βωιθῶντας εἰς ὄλλα οἱ χῶρα || | ἐσκαλήσθη τῷ τέμπλῳ τοῦ Κυρίου κ(αι) Θεοῦ Σ(ωτῆ)ρ(ο)ς ἡμῶν | 'Ι(ησοῦ) Χ(ριστοῦ), διὰ χειρὸς Κομνιανᾶκη, κ(αι) Εὐσταθίου, ἀπὸ | τὴν Αἴνω⁴. Κ(αι) ἐξόδων || εὐῶ || τοῦ Θεοφιλεστάτου || καὶ οἱ χῶρα || κ(αι) λογιωτάτου | 'Ἐπισκόπου Σκιαθίου κ(αι) Σκοπέλου, κυρίου κυρίου κὺρ Κλήμενος. "Ἐγινε δὲ ἡ ἐξοδος ἄσπρα 200 | "Ἔστησεν δὲ ὁ ἅγιος Σκοπέλου κὺρ Κλήμης κ(αι) τὸ ἀπάνω | τὸ ὀσπήτιον ἐκ θεμελίων, κ(αι) ἀνανέωσε κ(αι) τὸ κάτωθεν ὀσπήτι. "Ἐσκάλισεν δὲ καὶ τὸν θρόνον τὸν Δεσποτικόν ἐσκάλισεν δὲ καὶ τὸν χορὸν κ(αι) ἐχρῶσεν αὐτόν. ὁμοίως ἀνηστῶρησεν κ(αι) τὰ τέσσαρα δεσποτικά ἐξοικίων ἐξόδων || καὶ οἱ χῶρα ||⁵.

2. (φ. 1β) 'Ἐνέτι δὲ 1731 Δεκεμβρίου 7 ἡμέρα Τρίτη | ἐκοιμήθη ἐν Κ(υρί)ῳ ὁ αὐτὸς 'Αρχιερεὺς ἅγιος Σκοπέλου κὺρ | Κλήμης. 'Αφιέρωσεν δὲ εἰς τὴν 'Ἐπισκοπὴν γρόσια 100 | ἱερὰν ζυγὴν 1 — καλὰ. Τὸ τρικέρι του, βιβλία διάφορα, | καθὼς εἰς τὸ κατὰστιχον ἐγράφησαν, κ(αι) ἄλλα εἶδη πολλά, | καὶ ἔστωσαν εἰς ἔνδειξιν. 'Ο γράψας ταῦτα 'Ανανίας ἱερομόναχος | δὲ καὶ Πρωτοσύγκελος αὐτοῦ χρηματίσας χρόνους 17. | 'Αρχιεράτευσεν δὲ χρόνους 32 ἔζησεν δὲ χρόνους 75. | "Ἐχω δὲ κ(αι) ὁ Πρωτοσύγκελος ἕως τώρα ἀπὸ εὐρίσκωμαι εἰς τὴν 'Ἐπισκοπὴν εἰς τὴν 'Ἐπισκοπὴν ἀπὸ τοὺς 1714 | ἕως 1745 — ἀπ' ἐδῶ κ(αι) ἐκεῖθεν οὐκ οἶδα | ὁ Θεὸς ἡξεύρει τὰ μέλλοντα.

3. (φ. 1β, στήν ὄα). Τὸ κάτω ὀσπήτιον ἐσχάσθη κ(αι) ἔγινεν ἡ 'Ἐκκλησία.

4. (φ. 1α) 1738. "Ἐγινεν μία πείνα δύο γρόσια τὸ κυλῶ | τὸ πολιτικὸν κ(αι) ἔξω εἰς τὴν στερεὰν 3.

5. (φ. 279β). Εἰς τοὺς 1739 ἔκτισεν κ(αι) τὸ περιβόλαιον ὁ αὐτὸς 'Αρχιερεὺς κὺρ Διονύσιος.

6. (φ. 279β) † 'Ἰδοὺ ὅπου κάνω ἐνθύμησιν εἰς τὴν ἀνακαινίσιν | τῆς 'Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τῆς 'Ἐπισκοπῆς. Πῶς εἰς τοὺς | ζῆρις' [1608] ἦτον κτισμένη, ἕως ταῖς πόρταις κα|θὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸ Λυχνικὸν ὅπου | ἠῦραμεν κ(αι) εἰς τὸ μάφμαρον ὅπου εἶναι ἐπάνω | τῆς πόρτας ἀπ' ἔξω. Εἰς δὲ τὰς ἡμέρας ἡμῶν | ὅπου εὐρισκόμεθα 1744, ἀνεκαινίσθη ἀπὸ ταῖς πόρταις κ(αι) ὅπισθεν ὁμοῦ κ(αι) ὁ γυναικίτης, καὶ ὁ κου|μπαῖς, μετὰ γυαλιὰ ὅλα μετὰ ταῖς ἀσκάλαις. Διὰ συνδρο|μῆς κ(αι) κόπον τοῦ Θεοφιλεστάτου 'Αρχιερέως ἡμῶν | Κυρίου Κυρίου, κὺρ Διονυσίου. 'Ἐξόδου τε δὲ πάντων τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν τῶν κατοικοῦντων ἐν | τῇ νήσῳ ταύτῃ πε-

ριφήμῳ κ(αι) αὐτοῦ 'Αρχιερέως κὺρ Διονυσίου | Σκοπέλου. "Ἐγινε δὲ ἡ ἐξο|ιδος ἐπέκεινα τῶν χιλίων γροσίων καὶ ἰδοὺ ὅπου | ἐσημείωσα ἵνα ἔστωσαν εἰς ἐνθύμησιν, αἰώνι|ον κ(αι) ἀθάνατον. 1744 Ἀγούστου 30 | ἐτελειώθηκε. "Ἐτι δὲ κ(αι) τὰ στασίδια ὅλα. | 'Ο πρωτοσύγκελος Σκοπέλου 'Ανανίας ὁ γράψας | ταῦτα.

7. (φ. 280α) 1745. Εὐγάλε τὸ παλαιὸν Δεσποτικὸν ὅ|που ἦτον ὁ αὐτὸς | 'Αρχιερεὺς κύριος Διονύσιος κ(αι) ἔκα|μεν τὸ νῦν εὐρισκό|μενον ἐκλεκτὸν | κ(αι) εἰς ἔνδειξιν.

8. (Παράφυλλο ἀρχικῆς σταχώσεως, ἐναντι τοῦ φ. 1α) 1746 Μαρτίου α' [1] 'Ἀπὸ τὴν χώραν | ἠγοράσθησαν τὰ μανουάλια | τὰ παμφιλήτικα⁶, διὰ τιμῆς κ(αι) | ἐξόδου γροσίων ἑκατὸν εἴκοσι διὰ | συνδρομῆς τοῦ Θεοφιλεστάτου 'Αρχιερέως | κὺρ Διονυσίου. Τὰ ἔφερον ὁ Γεωργάκης | Ρεμπάκης⁷ ἀπὸ τὴν Βενετιαν⁸ καὶ ἀφιέρω|θησαν εἰς τὸν Χ(ριστὸ)ν τὴν 'Ἐπισκοπὴν. Κ(αι) ἔστωσαν εἰς ἐνθύμησιν. Καὶ ὁ γράψας ταῦτα | ὁ Πρωτοσύγκελος Σκοπέλου 'Ανανίας. | "Ἐχω γραμμένα ὀπίσω εἰς τὰ Τριαδικὰ κ(αι) τὸ κτῆριον τῆς 'Ἐκκλησίας κ(αι) γύρισον ὀπίσω | νὰ τὰ εὐρῆς.

9. (φ. 1α) 1746 Μαῖω α' [1]. "Ἐγινεν πείνα εἰς τὴν ἀνατολὴν | κ(αι) ἐπῆγε ἡ ὀκὰ τὸ ἀλεύρι παρὰδες 8· ἐδῶ | εἰς τὴν Σκόπελον 5, ἔξω εἰς τὴν στερεὰν 4. | 'Ἡ αἰτία ἦτον ὅπου δὲν ἔβρεξεν εἰς τὴν ἀνατολὴν | ὅλος ὁ χειμώνας κ(αι) ἡ ἀνοιξίς. Κ(αι) τὸν ἐρχόμενον | χρόνον ἔγινε πολλὴ εὐθυνία. "Ὅμως τὸν αὐτὸν | χρόνον 1747 Μαρτίου γ' [3] ἔριξεν ἕνα | χιὼνι κ(αι) ἔκαψε τὰ ἀμπέλια ὅλα, κ(αι) ταῖς λεμονίαις | κ(αι) νερατζίαις, κ(αι) ἡλιαῖς κ(αι) ὅλα τὰ πωρικά, (καὶ) ἔγι|νε μεγάλη φθορὰ εἰς τὸν κόσμον ὅπου φαίνεται νὰ μὴν | ἔγινε οὔτε εἰς τριακοσίους χρόνους. Κ(αι) ἐδῶ κ(αι) ἔξω εἰς τὴν στερεὰν ὅλα τὰ ἠφάνισεν κ(αι) τὰ ἔκοψαν ἀπὸ ταῖς ρίζαις.

10. (φ. 280α, στήν ὄα) 1748 | 'Ιουλίου 14 | "Ἐγινεν ἔκλει|ψις τοῦ ἡλίου | τρία μετρικὰ | κ(αι) ἕνα ἐφώτηξεν.

11. (φ. 279β· 1752-1753;) "Ἐχω τώρα εἰς τὴν 'Ἐπισκοπὴν χρόνους 38 | "Ἐκαμα μετὸν πρόην μακαρίτην Κλήμην χρόνους | 17 μετὸν νῦν κὺρ Διονύσιον χρόνους 22.

12. (φ. 279α) 1759 | "Ἠγοράσθη τὸ ἅγιον Εὐάγγελιον παρὰ τοῦ Ζαχαρίου | γαμβροῦ τοῦ κὺρ Διονυσίου διὰ γρόσια 85⁹.

13. (φ. 1α) Καὶ ἀψζς (sic: 1776] Προβιβασθεῖς

6. Παμφιλήτικα ἀπὸ τὴν Πάμφιλο, ἴσως, τῆς Μ. 'Ασίας.

7. 'Ο Γεωργάκης Ρεμπάκης, πὺ ὑπῆρξε καὶ Βοεβόδας στῆ Σκόπελο τὸ 1735, ἦταν ὀνομαστός Καραβοκώρης.

8. «Οἱ Σκοπελίτες ἐπιχειρηματικοὶ καὶ τολμηροὶ ναυτίλοι, μεταφέρουν τὰ κρασιά τους ἀκόμη καὶ σὲ πολλὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης». Ἀπ. 'Ε. Βακαλοπούλου, 'Ἱστορία τοῦ νέου 'Ἑλληνισμοῦ, τ. Δ' Θεσσαλονίκη 1973 σ. 195 βλ. καὶ Κ.Ι. Μέριτζου, Μνημεῖα Μακεδονικῆς 'Ἱστορίας, Θεσσαλονίκη 1947 σ. 293 κ.α.

9. Τὸ Εὐαγγέλιο αὐτὸ τυπώθηκε στῆ Βενετία τὸ 1686 ἀπὸ τὸν Νικ. Γλυκού.

4. Αἶνος 'Ἑλληνικῆ ἀποικία στὶς ἐκβολὰς τοῦ 'Ἐβρου.
5. Πρόκειται γιὰ τίς εἰκόνας, τοῦ Κυρίου, τῆς Θεοτόκου, τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Τιμίου Προδρόμου, πὺ βρισκονται στὸ τέμπλο τοῦ ναοῦ τοῦ Χριστοῦ. Ἀπ' αὐτὲς μόνο στῆν εἰκόνα τοῦ Τ. Προδρόμου ὑπάρχει ἡ χρονολογία ἀψα' [1701], Π. Λαζαρίδη, Α. Δ. ὅπ. παρ. σ. 281.

εις την ταπεινήν Ἐπισκοπὴν ἐγὼ | ὁ ταπεινῶς Σκια-
 θου Ματθαῖος Δεκεμβρίου ε' [5] εις Τύρναβον |
 παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου μοι ἀγίῳ Λαρίσσης, κ(αι)
 Γέροντι Κ(υρί)ῳ | μοι κ(υρί)ῳ Μελετίῳ. Καὶ ἐν-
 ταῦθα εἰς τὴν Σκόπελον ἀπέρασα μέχρι τοῦδε ἔως
 ε' [= 1795] ζῶν πολλὰ δῆσκολιν καὶ μὲ | πολλὰ
 βάρετα τῆς Ἐκκλησίας κ(αι) ὁ κόσμος εἰς μεγάλας
 στενωχοῦρίας ἀκρίβειαις τοῦ ψωμοῦ ἢ οὐκὰ καὶ
 μισῶ γρόση, κ(αι) ἐνδεκα παράδες, καὶ ἄλλα τὰ
 πρᾶγματα ἤτοι φαγοσιμῖα ἤτοι | ἐντιμασιρᾶ (;) τρί-
 δηπλη ἢ τιμή, καὶ τῶν καιρῶν ὄλων μὲ σε|φέρια
 κλεπτῶν, ὅπου ποτὲ τοιαῦτη κακὴ κατάστασις δὲν
 | ἐστάθη, κωντὰ εἰς τὰ ἄλλα ὁ κόσμος ἔφθασεν εἰς
 μίαν ἀνευλάβειαν | ὡς οὐδέποτε.

14. (α' παράφυλλο σταχῶσεως, ἔναντι τοῦ φ.
 1α) 1795. Εἰς ἐνθίμησιν δηλοποιῶ κ(αι) τῇ ἀποκατα-
 στάσει τῆς | ταπεινῆς Ἐπισκοπῆς, ὅτι ἀφ' οὗ ἤλθον
 εἰς Σκόπελον | δὲν εὐρῆκα εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν μέσα
 εἰς τὸ κονάκι | μῆτε ψάθην, μῆτε μπαρδάκι¹⁰ νὰ ποτῶ
 νερόν μῆ|τε ἄλλον εἶδος, εἰ μὴ δῆο τόποι ἕναν εἰς
 ρεῦμα Μηχα|λάκι¹¹ καὶ ἄλλον καρσὴ εἰς τὰ παράθερα
 τῆς Ἐπισκοπῆς | ἀπὸ πέρα χοράφιον¹² κ(αι) οὐχὶ
 ἄλο τίποτας † Ὁ Σκιαθου Ματθαῖος.

15. (φ. 2β) αψψε' [1795]. Ἰδία χειρῆ γράφον
 με τῶ νὰ εὔρον πολλὰ | ἀποσημειώματα τῶν κατὰ
 καιρὸν ἐπισκοπευ|σάντων τῶν ἀυμνήστων Ἀρχιε-
 ρέων ἰδοῦ ὅπου | σιμῶνω κἀγὼ ὁ ταπεινῶς Ἐπί-
 σκοπος, ὅτι χά|ρητι θεία προβιβασθῆς εἰς βαθμὸν
 Ἀρχιερατείας | εἰς τὴν ταπεινήν Ἐπισκοπὴν Σκια-
 θου κατὰ τὸ ἔτος αψζζ' [sic = 1777] Δεκεμβρίου
 ε' [5] χειροτονηθῆς παρὰ τοῦ Πα|νιερωτάτου, κ(αι)
 Σεβασμιωτάτου μοι γέροντι | Λαρίσσης κ(υρί)ῳ
 μοι κ(υρί)ῳ Μελετίῳ. Καὶ ἐλθὼν ἐνταῦ|θα εἰς Σκό-
 πελον ζήσας μέχρι τοῦδε εἰς τὴν ταπεινήν Ἐ|πισκο-
 πὴν μὴν ἡμπορῶντας εἰς τοιοῦτους καιροὺς νὰ κάμω
 | κ(αι) ἐγὼ καμμίαν βοήθειαν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν
 κ(αι) ἄς ἔχω | συγνώμην. † Ὁ Σκιαθου Ματθαῖος.

Ε. Στὴ συνέχεια, ἀφοῦ παρουσιάσαμε συνοπτικὰ
 τὴν ἱστορία τῆς Ἐπισκοπῆς Σκιαθου καὶ Σκοπέλου
 μέχρι τὸν 18ο αἰ., θὰ προσπαθήσουμε, βάσει τῶν νέων
 εἰδήσεων πὺ μᾶς παρέχουν τὰ σημειώματα αὐτὰ
 καθὼς καὶ μὲ τὰ ὅσα μέχρι ἔχουμε ὑπόψη,
 νὰ δοῦμε τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῶν τριῶν Ἐπισκόπων
 πὺ συναντήσαμε καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀρχιερατεία
 καλύπτει ὁλόκληρο σχεδὸν τὸν 18ο αἰ. ἢ πιὸ συγκε-
 κριμένα, ἀπὸ τὸ 1700 μέχρι τὸ 1796.

Ι. Δὲν ἔχουμε εἰδήσεις γιὰ τὸ πότε ἀκριβῶς

10. Μπαρδάκι, δηλ. μικρὸ δοχεῖο νεροῦ βλ. καὶ Ν. Γεωρ-
 γάρα, Σημείωμα τοῦ Σκιαθου καὶ Σκοπέλου Ματθαίου, περ.
 «Νέος Ἑλληνομνήμων» τ. 8 (1911) σ. 102-103. Ὑπενθυμι-
 ζουμε ὅτι τὸ σημείωμα αὐτὸ τοῦ Ματθαίου εἶναι σχεδὸν παρό-
 μοιο μὲ τὰ σημ. 13 καὶ 14 πὺ δημοσιεύουμε.

11. Μιχαλάκη τὸ ρέμα Ὑπονώμιο στὴν περιοχὴ τοῦ
 Δήμου Σκοπέλου.

12. Πρόκειται γιὰ τὸ χωράφι, πὺ μέχρι σήμερα ἀνήκει
 στὸν Ἐνοριακὸ νὰ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ βρίσκε-
 ται στὴ θέση «Καραβοτσάμισμα» ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ τὴ
 Χώρα βλ. καὶ «Νέος Ἑλληνομνήμων» τ. 8 (1911) σ. 102.

ιδρύθηκε ἡ Ἐπισκοπὴ Σκιαθου καὶ Σκοπέλου¹³. Τὸ
 μόνο πὺ γνωρίζουμε εἶναι, ὅτι ἡ ἐξέλιξί τῆς, ἀπὸ
 τὸν 4ο αἰ., κατὰ τὸν ὁποῖο συναντοῦμε στὴ Σκόπελο
 Ἐπίσκοπο τὸν Ἅγιο Ρηγῖνο¹⁴ († 362), μέχρι τὸ
 1700, παρουσιάζει πολλὰ κενά. Ἔτσι, μέχρι τὸ 530
 πὺ στὴ Σκιαθου συναντοῦμε τὸν Δημήτριον¹⁵, ὡς Ἐ-
 πίσκοπο μόνο Σκιαθου, καμμία ἄλλη εἰδηση γιὰ πα-
 ρουσία Ἐπισκόπου δὲν ἔχουμε.

Εἶναι δὲ γνωστὸ, πὺς τόσο ἡ Σκιαθου ὅσο καὶ
 ἡ Σκόπελος ἀποτελοῦσαν ξεχωριστὲς Ἐπισκοπές.

Ἐνωμένες καὶ τὶς δύο Ἐπισκοπές συναντοῦμε
 τὸν 8ο αἰ., ὑπαγόμενες μάλιστα στὸν Μητροπολίτη
 Λαρίσης. Ἀργότερα καὶ συγκεκριμένα τὸν 16ο αἰ.
 συναντοῦμε μόνο Ἐπισκόπους στὴ Σκιαθου, ἐνῶ ἀπὸ
 τὸ τέλος μὲ ἀρχῆς τοῦ 17ου μέχρι τὸ 1700 ἡ Ἐπι-
 σκοπὴ συναντᾶται ὑπὸ τὴν ὀνομασία, Σκιαθου καὶ
 Σκοπέλου. Καταργεῖται δὲ τὸ 1842 μετὰ ἀπὸ τὸν
 θάνατο τοῦ τελευταίου Ἐπισκόπου Εὐγενίου¹⁶.

II. Ἡ Ἐπισκοπὴ τὸν 18ο αἰ. (1700-1796).

1. Ἀρχιερατεία Κλήμεντος (1700-1731).

Ὁ Ἐπίσκοπος αὐτὸς γεννήθηκε τὸ ἔτος 1656,
 ἀγνωστο πὺ. Τὸ 1697 πῆγε «εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν
 Ἱερουσαλήμ» σύμφωνα μὲ ἰδιόχειρο σημειώμα του¹⁷.
 Μετὰ τὴν παραίτηση τοῦ προκατόχου τοῦ Ἰωάσαφ,
 ἐξελέγη στὴν Ἐπισκοπὴ Σκιαθου καὶ Σκοπέλου,
 σύμφωνα μὲ τὸ παρακάτω ὑπόμνημα, πὺ ἐκδίδεται
 στὴ συνέχεια καὶ τὸ ὅποιο βρίσκεται στὸ φ. 43α τοῦ
 Κώδικος τῆς Μητροπόλεως Λαρίσης¹⁸, στὴν ὁποία,
 ὅπως ἀναφέραμε, ὑπῆγετο ἡ Ἐπισκοπὴ αὐτῆ.

Ἐπειδὴ τῆς ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Σκια-
 θου κ(αι) Σκοπέλου ἀνευ προστατοῦ ἐναπο-
 μεινάσης, ἄτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεῦντος
 κυρ Ἰωάσαφ, οἱ | κειοθελῆ παραίτησιν ποιησα-
 μένου, καθὼς ἀντικρυς φαί|νεται, ἡμεῖς οἱ
 τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ἐπίσκοποι οἱ
 καθευρε|θέντες κατὰ τὸ παρὸν προτροπῆ κ(αι)
 ἀδεία τοῦ Πανιερωτάτου | κ(αι) λογιωτάτου
 ἡμῶν ἀθθεντὸς κ(αι) Δεσπότη, τῆς ἀγιωτά-
 τῆς Μητροπόλεως | Λαρίσης ὑπερτίμου κ(αι)

13. Γιὰ τὴν Ἐπισκοπὴ Σκιαθου καὶ Σκοπέλου, βλ. Ἄδ.
 Σάμψων, Ἡ νῆσος Σκόπελος, Ἀθήναι 1968 σ. 205 ἐξ., Ἰω.
 Ν. Φραγκοῦλα, Σκιαθίτικα Α' Ἱστορία τῆς Σκιαθου, Ἀθήναι
 1978 σ. 163 ἐξ.

14. Γιὰ τὸν Ἅγιο Ρηγῖνο βλ. ΡΗΓΙΝΟΣ Ο ΑΓΙΟΣ
 ΤΗΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ. Σκόπελος 1983 καὶ τὴν πολὺ ἐνδιαφέ-
 ρουσα ἀνακοίνωση τοῦ Σταύρου Γουλοῦλη, Ἀγιολογικὰ κεί-
 μενα καὶ εἰκονογραφικὴ παράδοση τοῦ Ἁγίου Ρηγῖνου Σκο-
 πέλου στὸ Α' Συνέδριο τῆς Νέας Ἀγχιάλου (14-16 Νοεμ-
 βρίου 1986).

15. Ἰω. Ν. Φραγκοῦλα, Σκιαθίτικα Α'... ὅπ. παρ. σ.
 168.

16. Μητροπολίτου πρ. Δήμου Βασιλείου Ἀτέση, Ἐπι-
 σκοπικὸι Κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς
 μέχρι σήμερον, Ἐν Ἀθήναις 1975 σ. 296-299.

17. Βλ. τὸ σημείωμα αὐτὸ τοῦ J. Pargoire, Les Evê-
 ques de Skiathos et Skopelos au XVIIIe Siècle, περ. Echos
 d' Orient τ. VI (1903) σ. 387.

18. Πρόκειται γιὰ τὸν Κώδικα 1472 τῆς Ἐθνικῆς Βι-
 βλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος πὺ πρόκειται νὰ ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὸν
 διηγητὸ κ. Γ. Ντρογκοῦλη.

ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΕΝΤΟΣ ΧΑΛΚΙΝΟΥ ΒΟΥΣ *

Του κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΙΓΚΑ
θεολόγου, αρχαιολόγου - ιστορικού

Ἡ Ἐκκλησία ὡς σταθμὸς τῆς ζωῆς Αὐτῆς ἔθεσε τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ὁσίων γενικῶς ὡς πρὸς ἐξέδρας, μεγαλύνει δὲ καὶ συνορτάζει ἐκφέρουσα χαρμίσυνα καὶ τερπνὰ τροπάρια καὶ ὕμνους. Κυριώτατα δὲ ὄρισε ὅπως τὴν Κυριακὴν «πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, μνήμην ἄγειν... πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος Θεῷ εὐαρεστησάντων, ἀπὸ Ἀδάμ ἄχρι καὶ

Ἰωσήφ τοῦ μνήστορος, τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, κατὰ γενεαλογίαν, καθὼς ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἱστορικῶς ἠριθμήσατο...»⁴⁷. Εὐρίσκει ἀκόμη εὐκαιρίαν ἐν μέσῳ τῆς πληθώρας τῶν ὕμνων ἐπὶ τῇ σαρκώσει καὶ ἐναν-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 111 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τεύχους.

47. Μηναῖον τοῦ Δεκεμβρίου τῆς ΙΗ' σελ. 199 στήλη 1 ἐνθα τὸ Συναξάριον. Ἔκδοσις Μιχ. Σαλιβέρου. Ὅρα καὶ Ὁρολόγιον τὸ Μέγα, Μην Δεκεμβρίου εἰδησιν τῆς Κυριακῆς πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, σελ. 296, Ἔκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1973.

Ἐξάρχου δευτέρας Θεσσαλίας κ(αὶ) πάσης Ἑλλάδος κυρίου Παρθενίου, εἰσήλομεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἐπισκοπῆς Δημητριάδος, τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θ(ετό)κου κ(αὶ) ἀειπαρθένου Μαρίας, κ(αὶ) ψήφους κανονικοῦς ποιησαμένους, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις, κύρ Κλήμεντα, δεύτερον τὸν ἱερομόναχον κύρ Ἰωάνν, κ(αὶ) τρίτον, τὸν ὁσιώτατον ἱερομόναχον, Κυπριανόν. Ὅθεν εἰς τὴν περὶ τούτου δῆλωσιν ἐγράφη (καὶ) τὸ παρὸν ὑπόμνημα, ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς Μητροπόλεως ταύτης.

,αψ' [1700] Φεβρουαρίου γ [3]

† Ὁ Δημητριάδος Ἰωαννίκιος

† Ὁ Γαρδικίου Γρηγόριος

† Ὁ πρῶν Θαυμακοῦ Ἀρσένιος

† Ὁ Ἐφυρῶν (;) Ζαχαρίας.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἐπισκόπου αὐτοῦ μνημονεύεται στὸ φ. 27β τοῦ χροῦ Κώδικος 810 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, στὴν ἀκόλουθη σημείωση: «αψδ' [1704]. Ἐγράφη ἡ παροῦσα διάταξις διὰ χειρὸς Παρθενίου Ἱεροδιακόνου | Ἐπισκόπου Σκιαθοῦ Κλήμεντος, ἐν νήσῳ Σκοπέλῳ»¹⁹. Ἐπίσης, σὲ χρο Νομομόνασα, πού ἀνήκε παλαιότερα στὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, Μυριοφύτου», ὑπάρχει τὸ σημείωμα «Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει κτῆμα ἡμέτερον τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἀμαθοῦς Κλήμενος ἰδιοχειρῶς γραυθέντι κατὰ τὸ αψε' [1705] ἔτος τῆς Χ(ριστο)ῦ συγκαταβάσεως»²⁰.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἐγγραφα πού ἐπικυρώνει ὁ Ἐπίσκοπος Κλήμης εἶναι καὶ ἡ ἀνέκδοτη δηλοποίησις τοῦ Προκατόχου τοῦ Ἰωάσαφ, ἡ ὁποία καὶ σχετι-

ζεται μὲ τὸ Μονῆριον τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀστοῦς Κήπους» πού βρίσκεται στὴ Χώρα τῆς Σκοπέλου. Ἐκεῖ, ἐπάνω ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς δηλοποιήσεως, τὸ ὁποῖο συνετάγη τὴν 1η Ἰανουαρίου 1698, ὑπάρχει τὸ σημείωμα: «αψε' [1706] ὑπογράφεται | παρ' ἐμοῦ | Σκοπέλου Κλήμης»²¹.

Ὁ Ἐπίσκοπος αὐτὸς μαζὺ μὲ τὸν Κόνσολο τῆς Μεγάλης Βρετανίας, στὴ Σκόπελο, Χατζή - Στεφανῆ Δαπόντε, ἦσαν οἱ πρῶτοι πού δραστηριοποιήθησαν, ὥστε νὰ συσταθεῖ στὴ Χώρα τοῦ νησιοῦ, Σχολή²². Σχετικές, μάλιστα, μὲ τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι καὶ οἱ δύο Ἐπιστολὲς τῆς ὁποῖας ἀπέστειλε ὁ ἐν λόγῳ Ἱεράρχης πρὸς τὸν Ὅσιο Ἱερόθεο τὸν Ἰβηρίτη, διδάσκαλο τῆς Σχολῆς καὶ πρὸς τὸν φιλόμουσο Μητροπολίτη πρ. Ἀρτῆς Νεόφυτο Μαυρομάτη, πού ἐνίσχυσε οἰκονομικὰ τὴ σύστασή της²³. Κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ δέ, ἀπελύθη καὶ τὸ Πατριαρχικὸ Γράμμα τοῦ Ἱερεμίου Β', τοῦ ἀπὸ Καισαρείας, τὸ ὁποῖο ἐπικύρωνε τὴν ἐν λόγῳ σύστασι τῆς Σχολῆς, τὸν διορισμὸ τοῦ διδασκάλου²⁴ κ.ἄ.

(Συνεχίζεται)

21. Βλ. μελέτη μας, Ἐπισκόπου Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου Ἰωάσαφ, Ἀνέκδοτο γράμμα γιὰ τὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὴ Σκόπελο, Ἀθήναι 1989 (ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ περ. ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ).

22. Βλ. μελέτη μας, Σχεδιάγραμμα γιὰ τὴν κατάστασι τῆς παιδείας στὴ Σκόπελο τὴν Τουρκοκρατία, περ. «Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιον» τ. Ε (1983) σ. 88 ἔξ.

23. πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ἱερόθεος Πελοποννήσιος ὁ Ἰβηρίτης καὶ Μεθόδιος Ἀθηναίτης ὁ ἔξ Ἰωαννίνων, περ. Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς τ. Α' (1933) σ. 286-287 καὶ 291-292. Τῆς ἐπιστολῆς δημοσίευσεν ὁ πρ. Λεοντοπόλεως ἀπὸ τὸν κώδικα Μ 100 τῆς Λαύρας φ. 219α-219β καὶ φ. 368α.

24. Τὸ Γράμμα αὐτὸ πού εἶναι ἀχρονολόγητο δημοσίευσεν ὁ Ἀρχιμ. Ἰωακείμ Φορόπουλος περ. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» τ. 22 (1900) σ. 239-241 καὶ ὁ Περ. Γ. Ζερλέντης, Μακαρίου Καλογερά πρὸς Νεόφυτον πρ. Ἀρτῆς ἐπιστολή, ἐν Ἀθῆναις 1921 σ. 26-31.

19. Ὁ κώδικας αὐτὸς περιέχει τὴν «Ἐρμηνεία εἰς καταρτισμὸν τῶν λειψάνων τοῦ Θεοῦ ἐγκαινισμοῦ».

20. J. Pargoire, Les Éveques... Echos d' Orient, ὅπ. παρ. σ. 387.

θρωπήσει τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ νὰ ψάλλῃ σὺν τοῖς ἄλλοις: «Πατριαρχῶν οἱ πρόκριτοι, καὶ πρὸ Νόμου πατέρες, ἐν πίστει προεξέλαμψαν, Ἄβραάμ, Ἰσαάκ τε, καὶ Ἰακώβ ὡς φωστῆρες· ἅπαντες γὰρ προφηταί, καὶ Δίκαιοι ἀνήφθησαν, ἐξ αὐτῶν ὡς λαμπάδες, φωτοειδεῖς, καὶ τὴν Κτίσιν, πᾶσαν ἐσκοτισμένην, ἀκτίσι κατεφώτισαν, τῆς σεπτῆς προφητείας»⁴⁸.

Γενικωτέραν δὲ ἡμέραν καὶ λαμπρότερον ὀπωσδήποτε ἐορταζομένην, ὤρισεν ἡ Ἐκκλησία τὴν ἡμέραν τῶν Ἁγίων Πάντων, δηλαδή τὴν Κυριακὴν μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ὅτε «τὴν τῶν ἁπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐν Ἀσίᾳ, Λιβύῃ καὶ Εὐρώπῃ, Βορρᾶ τε καὶ Νότῳ, Ἁγίων Πάντων ἐορτὴν ἐορτάζομεν»⁴⁹. Μεταξὺ τῶν Ἁγίων Πάντων συμπεριλαμβάνονται· «Τὰ ἐννέα τάγματα· οἱ προπάτορες καὶ Πατριάρχαι· οἱ Προφῆται καὶ οἱ ἱεροὶ Ἀπόστολοι· οἱ μάρτυρες καὶ οἱ ἱεράρχαι· οἱ ἱερομάρτυρες καὶ ὁσιμάρτυρες, οἱ Ὅσοι καὶ Δίκαιοι καὶ ἅπαναι τῶν Ἁγίων γυναικῶν χορεῖται καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἀνόνομοι Ἁγιοὶ· μεθ' ὧν ἔστωσαν καὶ οἱ ἐπιγενησόμενοι...»⁵⁰.

Κατὰ τὴν εὐσημιον ταύτην ἡμέραν εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς ἀκούομεν τοὺς πλέον θαυμασίους καὶ χαρισμένους ὕμνους: «Πυρὶ ἐκκαίόμενοι, τῆς τοῦ Κυρίου ἀγάπης πυρὸς κατεφρόνησαν· καὶ ὡς θεῖοι ἄνθρωποι ἀναπτόμενοι, οἱ σεπτοὶ Μάρτυρες ἐν Χριστῷ ἐφλέξαν, φρυγανῶδες πλάνης φρύαγμα...»⁵¹. Προσέτι: «Θηροὶ προσπαλαίοντες, τιμπαλιζόμενοι ξίφει, ὄνυξι ξεθόμενοι, χεῖρας ἀφαιρούμενοι, καὶ στρεβλούμενοι, οἱ στερροὶ μάρτυρες, καὶ πυρὶ ἐνύλη ἀνευδότης φλογιζόμενοι, καὶ ἐκκεντούμενοι, καὶ τὰς ἀρμονίας τεμνόμενοι, ὑπέφερον στερρότατα, λῆξιν προσορῶντες τὴν μέλλουσαν...»⁵². Τοῦτου ἕνεκα οἱ ἅγιοι πάντες «πυρὶ δοκιμασθέντες τῶν πειρασμῶν, καὶ τρυφαῖς μὴ θελχθέντες ἀγάλλεσθε, εὐλικρινῶς θρόνῳ τοῦ Δεσπότης φωτοειδεῖ, παρεστηκότες ἔνδοξοι, δῆμος τῶν Ἁγίων ἐν οὐρανοῖς, λυθέντων τῶν ἐσόπτρων, σκιάς τε παρεμμένης, τῆς ἀληθείας ταῖς ἐμφάσεσι»⁵³.

48. Ἐξαποσταειλάριον, Μηναιὸν Δεκαμβρίου τῆς ΙΗ' εἰς τὸν Ὅρθρον, σελ. 206, στήλη 2 ἐνθ' ἄνω.

49. Συναξάριον τοῦ Πεντηκοσταρίου, Ἐκδόσεις ΦΩΣ, Ἀθήναι: 1974, σελ. 256, στήλη 2.

50. Αὐτόθι, σελ. 257, στήλη 2, περὶ τὸ τέλος τοῦ Συναξαρίου.

51. Αὐτόθι, Στιχηρὰ τῶν Ἁγίων Πάντων, ἤχου πλ. 6' ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑσπερινῷ, 6' σελ. 245, στήλη 2.

52. Αὐτόθι γ', σελ. 245, στήλη 2.

53. Τροπάριον 6', θ' ὠδῆς τῆς Κυριακῆς τῶν Ἁγίων Πάντων εἰς τὸν Ὅρθρον, σελ. 260, στήλη 1.

2. Ὁ Βοῦς τοῦ Φαλλάριδος.

Προκειμένου νὰ ἐξιστορηθῇ, ἔστω καὶ διὰ βραχέων, ἡ θανάτωσις προσώπων μαρτύρων ἐντὸς βοῶν - ταύρων εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον, κρίνω σκόπιμον νὰ προτάξω ὀλίγα μόνον στοιχεῖα τοῦ βοῶς - ταύρου τούτου, ὡς τὴν προῖστορίαν τοῦ θέματος ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου. Καὶ ὁ ἀρχαῖος κόσμος εἶχε τὰς ὀλίγας ἢ μᾶλλον τὰς πολλὰς παρεκκλίσεις ἐκ τοῦ ἰδανικοῦ καὶ ἀπολύτου. Δὲν εἶναι μόνον τὰ μαρτύρια καὶ αἱ ἀνθρωποφαγαίαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν θέσει τὴν μελανωτέραν κηλίδα εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν, εἶναι καὶ ἡ ἐμμογή εἰς τὴν πίστιν εἰς τοὺς δλυμπίους θεοὺς καὶ τὴν ροπήν γενικῶς πρὸς τὸ κακόν. Ἡ φιλοσοφία αὐτῶν, προσδευτική εἰς λίαν ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν, δὲν ἐχρησιμοποιήθη εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν διὰ τὴν ἀποτροπὴν τῶν σφαλμάτων καὶ τὴν μεταστροφὴν εἰς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν. Πάντοτε καὶ πολλάκις σκοπιμότητες καὶ συμφέροντα, ἐγωῖσμοι καὶ πάθη, ὠδήγγουν εἴτε εἰς πολέμους εἴτε εἰς διχοστασίας. Πολιτικὰ συστήματα καὶ στρατόπεδα καὶ παρατάξεις ἀνευδαικνύοντο καὶ ἐχάνοντο διὰ νὰ τεθοῦν εἰς τὸν στόχον μυριάδες ἄνθρωποι καὶ πείναι καὶ ἐξαθλιώσεις ἀπετέλουν τὴν καθημερινὴν μάστιγα.

(Συνεχίζεται)

Τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔχει καὶ τὴν ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ τῶν βιβλίων:

★ ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ περὶ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ, μὲ στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατάλυξιν εἰς κάθε κεφάλαιον. Προνοία τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Σεργίου.

★ Η ΖΩΗ ΕΚ ΤΑΦΩΝ. Αὐθεντικὴ μαρτυρία τῆς θαυμαστῆς φανερώσεως τῶν ἁγίων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης. Τοῦ ἀρχιμ. Δημ. Μπεκιάρη (νῦν Μητροπολίτου Λαρίσης).

★ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΛΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ, ἢ πῶς οἱ ἐξελικτικοὶ ἐλίσσονται γιὰ νὰ πείσουν ὅτι τὰ εἶδη ἐξελίσσονται. Τοῦ Γιάννη Κωστόφ, φυσικοῦ.

★ ΠΕΡΠΑΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟ ΦΩΣ. Ὁδοιπορικὸ στοὺς Ἁγίους Τόπους καὶ στὸ Σινᾶ. Τῆς Κασσιανῆς Πανουτοπούλου.

Γράφατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶ 1 - 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσανίου 2, πλατ. Κλαυθμώνος, τηλ. 322.8637.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ὁ Μακαριώτατος γιὰ τὴν εἰρήνην.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Τύπου ἔδωσε πρὶν λίγες ἡμέρες ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ σ' ὅλα τὰ ραδιοηλεκτρονικὰ καὶ ἔντυπα μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως, με θέμα τὴν εἰρήνην στὸ Αἶθιαν. Ὁ Μακαριώτατος ἔκανε γνωστὸ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ἠλεκτρονικοῦ καὶ παρὰδοσιακοῦ Τύπου ὅτι ἔχει ἐπικοινωνήσει μετὰ προκαθημένους ἄλλων Ἐκκλησιῶν, γιὰ τὸ θέμα αὐτό. Στὸ Γράμμα του, ὁ σεπτὸς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων:

«Ἐνῶ παρῆλθεν ἤδη 45ετία ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, ἡ πολυπόθητος διὰ τοὺς λαοὺς εἰρήνη δὲν ἔχει παγιωθῆ πλήρως εἰς τὸν κόσμον. Εἰς ὠρισμένας μάλιστα περιοχάς, ὡς ἡ ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου, ἔχουν ἐγκατασταθῆ μόνιμοι ἐστίαι πολεμικῶν συρράξεων καὶ ἀναταραχῶν. Εἰδικώτερον εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ Αἰθιαν αἱ συγκρούσεις ἔχουν ἐπεκταθῆ καὶ μεταξὺ αὐτῶν τούτων τῶν Χριστιανῶν καὶ παριστάμεθα μάρτυρες θλιβερῶν γεγονότων, ὅπου τὸ ἀνθρώπινον αἷμα ρεῖ ποταμηδὸν καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ ἔχει καταστῆ τόσο ἐπισηφάλης, ὥστε κύματα προσφύγων νὰ διαχέονται πρὸς τὴν Κύπρον, τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀφρικήν.

»Πιστεύομεν, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ὅτι ἡ εἰρήνευσις εἰς τὴν περιοχὴν δὲν ἀποτελεῖ καθήκον μόνον τῶν πολιτικῶν, οἱ ὅποιοι ἄλλωστε μέχρι σιγῆς οὐδὲν τὸ μόνιμον ἐπέτηχον, ἀλλὰ ἴσως περισσότερον ἡμῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐπιβάλλεται νὰ ἀναπτύξωμεν πρωτοβουλίας, διὰ τὴν ἐπίτευξιν ὀριστικῆς λύσεως. Παρακαλοῦμεν, ἐπὶ τούτοις, Ὑμᾶς ὅπως ἐνώσητε μεθ' ἡμῶν φωνὴν συμπαραστάσεως καὶ διαμαρτυρίας πρὸς τοὺς Διεθνεῖς Ὄργανισμούς, ἀλλὰ καὶ νὰ προδῶμεν εἰς τὰς ἐνεργείας ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας θὰ κρίνωμεν ἀπαραίτητους διὰ τὴν παγίωσιν εἰρήνης εἰς Αἶθιαν καὶ τὴν ἀνακούφισιν τοῦ ἀποδεκατιζομένου Αἰθιανικοῦ λαοῦ. Βέβαιοι ὄντες διὰ τὴν συναντίληψίν σας, διατελῶ μετ' ἐνθέρμων εὐχῶν ἐπὶ ταῖς ἐγγιζούσαις πασχάλιοις ἑορταῖς καὶ τῇ Ἀναστάσει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἐσταυρώθη καὶ ἔχουσε τὸ Τίμιον Αὐτοῦ αἷμα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἀνθρωπότητος».

Δυστυχῶς...

Εὐτυχῶς...

ΣΑΡΑΝΤΑΠΕΝΤΕ ὁλόκληρα χρόνια συμπληρώθηκαν, ἀφότου οἱ λαοὶ πανηγύρισαν μετὰ ἀνακούφισιν τὸ τέλος τοῦ 6' παγκοσμίου πολέμου (8 Μαΐου 1945). Τότε ἄρχισαν νὰ πορῶνουν τὸ οἰκοδόμημα τῆς εὐτυχίας τους, μετὰ τοὺς ὄραματισμούς τους. Ἄνοιξαν μουνδιασμένα — ἂν ὄχι ματωμένα — τὰ φτερὰ στὸ Ζέφυρο, πὸν πῆρε κὶ ἄπλωσε τὴν ἀπὸ μέρους τοῦ ἀριουσιῶτου ΟΗΕ διακήρυξιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, σὶὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Γεννήθηκε ἡ ἐλπίδα.

Πέρασαν 45 χρόνια. Ἀρκετὰ γι' ἀπολογισμό. Θὰ μᾶς ἱκανοποιήσει ἄραγε τὸ ἀποτέλεσμα; Πολλὰ τὰ ἐπιτεύγματα. Ἄλλα τόσα ὅμως — κὶ ἴσως περισσότερα — τὰ τραύματα. Τὸ φάσμα τῆς συμφροῆς σκεπάζει τὰ μῆκη καὶ πλάτη τῆς γῆς. Ὅλοι ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ κάνουμε κἀμὶ νὰ διαλυθῆ. Ὅχι μόνον οἱ ἰσχυροί. Ἄν σήμερον κλείνει τὸ κεφάλαιο 45 χρόνων, αὐτόματα ἀνοίγει καινούργιο, ἄλλων σαρανταπέντε. Πέρα γιὰ πέρα ἐκμεταλλεύσιμο...

Ἡ αἰχμὴ τοῦ Μαΐου

ἢ

Ὁ Μάιος τῆς αἰχμῆς.

ΓΙΑ ΤΑ ΝΙΑΤΑ, περίοδος αἰχμῆς ὁ Μάιος καὶ — φυσικὰ — ὁ Ἰούνιος. Στὰ σιάδια τῶν σχολικῶν αἰθουσῶν, ἀγωνίζονται. Ἐνταση καὶ ὑπερένταση. Ὁ κάθε ἄνθρωπος, ἰδιαίτερα ὁ νέος, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ «κοιτάξῃ» γύρω του, σὶην προβληματικὴ πραγματικότητα καὶ νὰ τὴν ἀντιμετωπίσει ἀποτελεσματικὰ, πρέπει ἀπαραίτητα νὰ μάθει νὰ σηκώνει ψηλὰ τὸ βλέμμα. Αὐτὸ βέβαια, δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ σιγηρῖζει τὶς ἐλπίδες στὸ Θεὸ μόνον καὶ νὰ δένει τὰ χέρια. «Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει». Ὁ Χρυσόστομος προτρέπει μετὰ τὸ δικό του μοναδικὸ τρόπο: «Νὰ προσπαθεῖς σὰν νὰ ἐξαρτῶνται ὅλα ἀπὸ σένα καὶ νὰ ἐπαφιεσαι σὶὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, σὰν νὰ ἐξαρτῶνται ὅλα ἀπ' Αὐτόν!»

Η Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

άπέκτησε το δικό της ραδιοφωνικό σταθμό! "Όπως μ'ας πληροφορούν τὰ «Βυζαντινά ΣΗΜΑΝΤΡΑ» (διμηνιαίο καλαίσθητο και με προσεγγιμένη ύλη περιοδικό τῆς 'Ι. Μητροπόλεως), ἀπὸ τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς 1990 ἄρχισε νὰ ἐκπέμπεται στὰ F. M. κύματα ἢ φωνὴ τῆς τοπικῆς 'Εκκλησίας. Γιὰ νὰ γίνεῖ αὐτὸ χρειάστηκε «ἡ καλωσύνη καὶ προθυμία τοῦ κ. Παρασκευᾶ Στάμου, ποὺ παρέχώρησε... τὴ χρῆση δικῶν του μηχανημάτων... καὶ ἡ πρόθυμη, ἀνιδιοτελὴς προσφορὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς τέχνης τοῦ κ. 'Αργυρίου Παπαγιάννη...». Φυσικὰ καὶ ἡ ἀνύστακτη μέριμνα τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου, Σεβ. Μητροπολίτου κ. Γρηγορίου, ὁ ὁποῖος ἀθόρυβα ἀλλὰ καὶ ἀδιάκοπα καλλιεργεῖ τὸν 'Αμπελώνα ποὺ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Κύριος.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΑΓΑΠΗΣ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

τῆς Τίρυνθας ὀργανώνει τὸ διήμερο 5-6 Μαΐου ὁ δραστήριος ἱεροκέρυξ π. Γερβάσιος Ραπτόπουλος. Μὲ πολλὰ πούλμαν, ἑκατοντάδες χριστιανοὶ τῆς Μητροπόλεως Κασσανδρείας καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς Μακεδονίας, θὰ μεταβοῦν στὶς Φυλακὲς Τίρυνθας γιὰ ἐπίσκεψη τῶν «ἐλαχίστων ἀδελφῶν» τοῦ Κυρίου, ἐνῶ θὰ περάσουν προσκυνηματικῶς ἀπὸ τὸν ἅγιο 'Ιωάννη τὸ Ρῶσσο, τὸν 'Αγιο Λουκᾶ (Θηβῶν) καὶ τὶς Κεγχρεές. 'Ο ἐν λόγῳ 'Αρχιμανδρίτης καὶ οἱ πολυάριθμοι συνεργάτες του πρωτοστατοῦν στὴν ἀποφυλάκιση κρατουμένων.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΤΑΚΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΑΚΕ

ἐξέλεξε τὸ νέο Διοικ. Συμβούλιό του στὶς τελευταῖες ἀρχαιρεσίες, ποὺ συγκροτήθηκε σὲ Σῶμα ὡς ἐξῆς: Δημ. Μανιατάς, πρόεδρος· Βασιλικὴ Κονδύλη, ἀντιπρόεδρος· Μαρία Κακοσαίου, γεν. γραμματέας· Βασ. Παπαδόπουλος, ταμίας· Εὐάγ. Οἰκονόμου, Κων. Ροδόπουλος καὶ 'Ιω. Σταματάτος, μέλη.

Μὲ ἀνακοίνωσή του τὸ νέο Δ. Σ. ὑποσχέθηκε «νέα πορεία» τοῦ Συλλόγου, ἐπίλυση τῶν χρονιζόντων προβλημάτων τοῦ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ, ἀποκατάσταση τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἀσφαλισμένων στὸ ΤΑΚΕ κληρικῶν κ.λπ.

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ

★ Συνεχίζοντας τὴ συγγραφικὴ προσφορὰ τοῦ ἀρχιμ. κ. Νικ. Πρωτοπαπάς, Διευθυντῆς 'Υπηρεσιῶν καὶ τοῦ Θεολ. Οἰκτροφείου

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας (ἐσχάτως δὲ καὶ Γεν. Δ)ντῆς τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς 'Εκκλησίας), ἐξέδωσε πρόσφατα κομψὸ τομίδιο 96 σελίδων μὲ τίτλο «'Αντίλαλοι ἀπὸ τὸ περιεῖμ τῶν 'Αγγέλων». Πρόκειται γιὰ «ἐντυπώσεις» ἀπὸ τὸ προσκύνημα τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκτροφείου τῆς 'Αποστ. Διακονίας στὸ 'Αγιον 'Όρος, 23 - 27.10.1988. 'Εκδοσὴ ἐμπλουτισμένη μὲ ἀρκετὲς φωτογραφίες.

★ «'Απὸ τὸ Κεχροθούνη στὸν Οὐρανόν», εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς θαυμάσιας ἐκδοσῆς 72 σελίδων, ποὺ ἔγραψε ἡ Μοναχὴ Θεοκλήτη Παπαδάκη, ἡγουμένη τῆς 'Ι. Μονῆς Κεχροθουνίου Τήνου. Περιέχει τὸν βίο καὶ τὶς ἱερὲς 'Ακολουθίες τῆς ὁσίας Πελαγίας Τήνου. Τὴν ἐκδοσὴ στολίζουν ἀρκετὲς ἐγχρωμὲς φωτογραφίες καὶ εἰκόνες.

★ 'Ο κ. Μανώλης Μελινὸς κατάρθωσε νὰ ἐντυπωσιάσει —ἀν κρίνει κανεὶς ἀπὸ τὴν κυκλοφορικὴ ἐπιτυχία— μὲ τὸ βιβλίο του «Μίλησα μὲ τὸν 'Αγιο Νεκτᾶριο». Πρόσφατα ἐξέδωσε καὶ τὸν β' τόμο, ὁ ὁποῖος, ὅπως καὶ ὁ πρῶτος, περιέχει «συνεντεύξεις μὲ 30+1 ἀνθρώπους ποὺ τὸν γνώρισαν». Τὸ ἔργο εἶναι «μια πρωτότυπη —τόσο σὰν δομὴ, ὅσο καὶ σὰν περιεχόμενο— δουλειά, ποὺ στηρίζεται στὴν προσωπικὴ ἐπικοινωνία του μὲ ἐπιζῶντες ἀνθρώπους ποὺ γνώρισαν καὶ συναναστράφηκαν μὲ τὸν «ἅγιο τοῦ αἰῶνα» μας.

★ Μὲ σκοπὸ νὰ «μαρτυρήσει» ὅτι τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον ἔγινε «χάρις καὶ μόνον εἰς τὴν βοήθειαν» τῆς 'Υπεραγίας Θεοτόκου καὶ γιὰ νὰ ἐξοφληθεῖ «τὸ ὀφειλόμενον χρέος» πρὸς τοὺς ἀειμνήστους προγόνους ποὺ κληροδότησαν τὸν ἱ. ναὸ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τοὺς συνδρομητὲς, τοὺς παράγοντες ποὺ συνετέλεσαν στὴν ἀνικοδόμησιν τοῦ νέου εὐκτηρίου οἴκου καὶ ἰδιαίτερως τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Αἰτωλίας καὶ 'Ακαρνανίας κ. Θεόκλητο, ὁ εὐλαβέστατος κ. Κων. Χρ. Ταμπάκης, γεωπόνος καὶ πρόεδρος τοῦ ὁμωνύμου «Συλλόγου», ἐξέδωσε καλαίσθητο τόμο 230 σελίδων, μὲ τίτλο «Λέκωμα ἀνεγέρσεως καὶ ἀποπερατώσεως ἱ. ναοῦ Κοιμ. Θεοτόκου Αἰτωλικοῦ». 'Η ἐκδοσὴ εἶναι διανθισμένη μὲ πλῆθος ἐγχρωμῶν εἰκόνων.

'Αξίζουν συγχαρητήρια στὸν ἀνωτέρω «Σύλλογο» γιὰ τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργο καὶ στὸν κ. Ταμπάκη γιὰ τὴ θαυμάσια ἐκδοσὴ.